

F. W. Putzgera

Atlas historyczny

do

dziejów starożytnych, średniowiecznych i nowożytnych

dla

użytku wyższych i średnich zakładów naukowych Austro-Węgier

Wydali Alfred Baldamus i Ernest Schwabe.

Zawiera 52 map wielkich i 61 mniejszych.

Wydanie polskie

opracowali

J. Lewicki i Wł. Bojarski.

Wydanie 2.

Niezmieniony przedruk pierwszego wydania, aprobowanego reskryptem wysokiej c. k. galicyjskiej Rady szkolnej krajowej z dnia 17. września 1903, licsba 21552.

Cena egzemplarza oprawnego: 4 K 50 h. + 20

~~BIBLIOTEKA
Państwowego Liceum Pedagogicznego
w GLIWICACH
Nr. 792~~

LUDWIK GERSTMAN
księgarnia i skład papieru
w DROHOBYCZU.

Wiedeń 1908.

Nakładem Wdowy po A. Pichlerze i Syna.

Gut
Atl
9.12.93)

12/92

SN 20072

94/084.11

Treść.

I.

Dla dziejów starożytnych.

Stronica.

1. Palestyna.
Mapy mniejsze: przegląd etnograficzny i ziemie 12 pokoleń.
Palestyna za królów.
Jerozolima.
2. Świat starożytny, część zachodnia.
Mapa mniejsza: ludy greckie.
3. Świat starożytny, część wschodnia.
Mapy mniejsze: przegląd etnograficzny świata starożytnego. Świat podług Herodota.
4. Azja Mniejsza.
Grecya w chwili wybuchu wojny peloponeskiej.
Mapy mniejsze: wybrzeża Propontis.
Okolice Troi.
5. Państwo Alexandra Wielkiego.
Mapa mniejsza: Issus. Tyr. Państwa Diadochów po bitwie pod Ipsus (301 przed Chr.) Państwa Diadochów w chwili wybuchu wojen z Rzymianami (koło r. 200. przed Chr.).
6. Grecya, część północna.
7. Grecya, część południowa.
Mapy mniejsze: Termopile. Okolice Aten. Olympia. Plateje.
8. Rzym za rzeczypospolitej.
Rzym za cesarstwa.
Ateny.
Mapy mniejsze: Akropolis. Forum za rzeczypospolitej.

Stronica.

9. Rozwój państwa rzymskiego.
Mapy mniejsze: okolice Rzymu.
Kartagina. Alexandrya.
10. Italia, część północna.
11. Italia, część południowa.
Mapy mniejsze: Kampania. Sycylia.
Syrakuzy.
12. Prowincje europejskie państwa rzymskiego.
Galia, zachodnia Germania, południowa Brytania. Hiszpania. Kraje nad dolnym Dunajem.
Mapa mniejsza: Galia za Cezara.

II.

Dla dziejów średnowiecznych i nowożytnych.

13. Europa z końcem wędrówek ludów.
Europa po r. 476. Europa w r. 526.
Europa po r. 568.
Mapy mniejsze: Niemcy przed pierwszą zachodnio-germańską wędrówką.
Niemcy przed drugą (wschodnio-germańską) wędrówką.
14. Europa środkowa za Karolingów. Italia w X. i XI. stuleciu.
Mapy mniejsze: państwo Karola Wielkiego w r. 768. i 814. Układ w Mersen 870. Państwa Karolingów 888.
15. Niemcy za cesarzy saskich i frankońskich.
Mapy mniejsze: państwo Bolesława Chrobrego. Kościelny podział Niemiec od wieku XI. do XVI.
16. Kraje nad morzem Śródziemnym w czasie wypraw krzyżowych.

Stronica.

- Kraje nad morzem Śródziemnem w czasie pierwszej wyprawy krzyżowej.
- Kraje nad morzem Śródziemnem po czwartej wyprawie krzyżowej.
- Mapy mniejsze: państwo Kalifów w r. 750. Syrya po pierwszej wyprawie krzyżowej.
17. Europa środkowa i zachodnia za Hohenstaufów.
Mapa mniejsza: kraje Staufów, Welfów i Askańczyków.
18. Niemcy i Włochy północne w wieku XIV. (1378.)
Francya w XIV. i XV. stuleciu.
Mapa mniejsza: kraje Związku wiczystego.
19. Niemcy i Włochy północne w wieku XV. (1477). Rzym.
Mapy mniejsze: kraje wettyńskie w r. 1485. Podział Niemiec na okręgi.
20. Rozwój północnych państw słowiańskich.
Ruś do w. XV.
Polska. Polska w podziałach.
Polska za Jagiellonów.
21. Europa w wieku XVI. (1559).
22. Niemcy w czasie reformacji. (1547).
Mapy mniejsze: kraje wettyńskie w r. 1547. i 1554. Księstwo Orange.
23. Niemcy w wieku XVII. (1648).
Mapy mniejsze: Praga i Biała Góra. Magdeburg. Breitenfeld, Lützen.
24. Europa w wieku XVII. i XVIII. (1740).
25. Niemcy w wieku XVIII. (1786).
Mapy mniejsze: Rossbach. Leuthen. Hochkirch. Kunersdorf. Kolin.
26. Szwecya. Rosya. Polska. Kwestya wschodnia.
Szwecya u szczytu potęgi (1658).
Rosya 1462—1762. Rozbiory Polski.

Stronica.

- Turcya europejska 1812—1878. Turcya europejska od r. 1878.
27. Czasy Napoleona, część I.
Paryż w chwili wybuchu rewolucyi. Włochy północne w r. 1796. Niemcy i Włochy w r. 1803. Niemcy i Włochy w r. 1806.
28. Czasy Napoleona, część II.
Niemcy w r. 1812.
Mapy mniejsze: Europa w r. 1812. Wyprawa Napoleona do Egiptu. Asspern, Essling, Wagram. Wyprawa Napoleona do Rosyi.
29. Niemcy od r. 1815—1866.
Włochy od r. 1815. do dni dzisiejszych.
Mapy mniejsze: Europa w r. 1815. Lipsk, Ligny, Quatre Bras, Waterloo, Belle Alliance.
30. Rozwój monarchii austro-węgierskiej.
Mapy mniejsze: posiadłości Habsburgów w Szwajcaryi. Posiadłość Habsburgów w Europie z początkiem XVII. wieku. Węgry pod panowaniem Turków. Czworobok twierdz włoskich.
31. Państwo Osmańskie, Ameryka Północna.
Państwo osmańskie do r. 1683.
Mapa mniejsza: granice państwa osmańskiego w Azji przed i po bitwie pod Angorą (1402)
Wschodnie wybrzeże Ameryki Północnej do r. 1763. Stany Zjednoczone Ameryki Północnej od r. 1776. Stany Zjednoczone w czasie wojny secesyjnej.
32. Epoka odkryć.
Mapy mniejsze: Indye Zachodnie i Ameryka Środkowa. Zdobycie Meksyku przez Korteza. Indye Wschodnie za czasów podboju przez Portugalję.

Objaśnienia.*)

Następujące uwagi są tylko zwięzłym wyjaśnieniem zastosowanego pisma, użytej barwy lub t. p. środków technicznych. Ich celem głównym uzupełnienie tekstu map.

S. 2. 3. Aby dać przegląd „Świata starożytnego“, któryby należycie uzupełnił treść innych map, trzeba było połączyć w całość kilka okresów historycznych. Państwa, powstałe przed wytworzeniem się monarchii perskiej, przedstawiono barwami, przy czem określono granice, rozumie się samo przez się, tylko w przybliżeniu. Mapa ta ułatwia także przegląd kolonizacji fenickiej i greckiej. Osady fenickie podkreślone oznaczają terytorium handlowe Sydonu i Tyru przed wytworzeniem się państwa kartagińskiego; umieszczono też kilka miejscowości, w których istnienie osad fenickich podlega wątpliwości. Rozwój państwa kartagińskiego jest przedstawiony barwami a niepewna granica w Hiszpanii oznaczona podług Sieglina (... ..) i Kieperta (... ..); umieszczono też w Afryce i Hiszpanii miejscowości, ważne w czasie wojen punickich (przy przejściu Hannibala przez Alpy, por. str. 12); dodano nadto w Afryce miejscowości, godne uwagi podczas późniejszych wojen Rzymian. Oprócz barwą oznaczonych kolonii greckich w ściślejszem słowa znaczeniu oznaczono pismem cieniem miasta hellenistyczne. Rzecz ta może być uważaną za pewnego stanowiska za nie stósowną, wszelako

zyskuje się przez to pogląd na rozwój cywilizacji greckiej na wschodzie i na zachodzie. W Italii przedstawiono rozmieszczenie ludów w czasach najdawniejszych, najważniejsze ludy oznaczono barwą. Wśród Italików rozróżniono Latynów i Umbro-Sabellów, a ostatnich liniami granicznymi podzielono na trzy grupy (co do nazw plemion poszczególnych por. s. 10 i 11). Granica między Etruskami i Umbrami odnosi się do czasów późniejszych, ale zaznaczono i dawniejsze stosunki obydwu narodów; umieszczone są i najważniejsze miasta Etrusków. — Z map dodatkowych jedna przedstawia udział Greków w kolonizacji morza Egejskiego. Ma ona objaśniać przedewszystkiem dzieje Grecji do r. 494. a na wybrzeżu Tracji wyprawę Kserksesa. Imiona na tej mapie i na innych, odnoszących się do historii starożytnej, są podane w brzmieniu łacińskiem.

Mapa Azji Mniejszej przedstawia czasy S. 4. od panowania Persów do podboju Rzymu; co do politycznego ukształtowania kraju należy por. s. 2, 3, 5, 9. Kraj Galacya oznaczony pismem kamiennem; wyjaśnienie rzeczy wynika z uwagi, odnoszącej się do oznaczania miast tem pismem. — Na mapie „Grecya w chwili wybuchu wojny peloponeskiej“ umieszczono miejscowości ważne podczas tej wojny, nadto oznaczono barwą na płaszczyźnie członków związku delickiego (wolnych od po-

*) Atlas Putzgera wydawał do wydania 18. Dr. A. Baldamus, poczem mapy do dziejów starożytnych opracowywał Dr. E. Schwabe. Jako źródła służyły przedewszystkiem atlasy Droysena, Kampena, Kieperta, Smitha-Müllera, Schradera, Sprunera-Menkego, Sprunera-Sieglina, Wolffa i i., nadto mapy w corpus inscriptionum atticarum i latinarum, w Pomnikach Baumeistra i Podręczniku J. Müllera Ateny, (Rzym), jakoteż Kampania, Belocha, Ateny Curtiusa-Kauperta, Olympia Dörfelda, Alexandria Puchsteina, Troja Schliemanna, Palestyna Stadego, Anglia Gardinera, Ameryka Pólnocna Harta, Alzacya-Lotaryngia Kirchnera, Francya Longuona, Niderlandy Meesa i i.]

datku) kolorem bladym, a barwą na krawędzi sprzymierzeńców; wśród nich jest i Cephallenia, już w pierwszym roku wojny pozyskana przez Ateny.

S. 5. Mapa „Państwo Alexandra Wielkiego“ przedstawia Grecyą odmienną barwą, ponieważ pozostawała w innym prawnym stosunku do Alexandra, niż reszta jego państwa, a Kreta i Sparta wcale nawet jego zwierzchnictwa nie uznawały. Armenia, Cypr i Cyrenaica, oznaczone barwą tylko na krawędzi, nie zostały bowiem właściwie podbite przez Alexandra Wielkiego. — Na pierwszej mapie, przedstawiającej czasy Diadochów, oznaczono granice Satrapii, powstałe po śmierci Alexandra Wielkiego, kropkami a nazwy ich wyrażono pismem odmiennem od nazw krajów. W przedstawieniu podziału po bitwie pod Ipsus oznaczono wielkie państwa przez zabarwienie płaszczyzn, małe przez kolorowe podkreślenie; podano też, że Armenia należała do Seleukosa, Epir do Kassandra, i określono, że niepewną jest, czy stykały się z sobą granice państwa Seleukosa i Lysimacha w Katonii. — Druga mapa do czasu Diadochów przedstawia wschód w chwili wybuchu wojen z Rzymem. Nazwy państw znowu są oznaczone innym pismem, niż nazwy krajów, Armenia i Media Atropatene oznaczone na krawędzi barwą państwa Seleucydów dla scharakteryzowania pewnej ich zależności, podobnie oznaczone i podboje Antyocho III. na wschodzie; granice tak w tych obszarach, jak i w państwie Arsacydów i Baktrów, uważać należy za dokładne tylko w przybliżeniu. Kraj Galatów i wolne państwa Grecyi pozostawiono białemi, Galaci bowiem byli w państwach Diadochów żywiołem obcym, a stosunki greckie w obec małej podziałki mapy przedstawić się nie dadzą; umieszczono wreszcie i państwo Bosforańskie.

S. 8. Rzym i Ateny przedstawiono na jednej karcie, by wobec tej samej podziałki mogły być z sobą porównane. Obie mapki odnoszą się do r. 100 po Chr. Okolice miejskie, plan, ogrody, pola są oznaczone pismem okrągłym, ulice i domy kursywą. Na tle znajduje się dla porównania w szarym kolorze wykonany plan nowoczesnego

Rzymu. Dodano też Rzym za rzeczy polskiej w podziałce zmniejszonej.

Mapa ta przedstawia państwo rzymskie w czasie największej jego terytorjalnej potęgi i powolny jej rozwój. W wyborze okresów przyjęto podział, właściwy podręcznikom historii. Niektóre granice, zwłaszcza w Hiszpanii, na półwyspie Bałkańskim i w Azji mniejszej są tylko w przybliżeniu prawdziwemi. Nazwy prowincyi są odróżnione pismem od nazw krajów; zmiany w granicach prowincyi nie mogły być uwzględnione. Rozróżnione są prowincye senatorskie i cesarskie, zmiany pod tym względem oznaczono w kilku prowincjach przez podwójne ich podkreślenie.

Dwie północne granice Italii i Etruryi odnoszą się: północna do czasów po Augustie, południowa do epoki przed jego panowaniem.

Na mapie Galii posiadają administracyjne okręgi cesarzy w Alpach barwę czerwoną na krawędzi, kraje retyckie, przyłączone do Italii przez Augusta, barwę niebieską. Imiona ludów, oznaczone pismem cienkiem, określają dawne siedziby ludów, które wywędrowały. W brzmieniu ich imion uwzględniano przedewszystkiem Cezara. Nazwę Agri decumates zatrzymano pomimo zarzutów, przeciw niej podnoszonych.

Na mapach, odnoszących się do wieków średnich, niektóre granice są niepewne. Nazwy łacińskie i staroniemieckie zastąpiono nowoczesnemi.

Niezastosowano tego jeszcze na mapach wędrowki ludów w obszarze państwa wschodnio-rzymskiego i w nazwach kilku rzymskich krajów. Państwo wschodnio-rzymskie i resztki państwa zachodnio-rzymskiego przedstawiono na mapie r. 476. tą samą barwą, poszczególne plemiona niemieckie oznaczono na wszystkich trzech mapach tym samym kolorem. Niektóre plemiona niemieckie oznaczono tylko imieniem, inne przez „państwo . . .“ Na mapie trzeciej odróżniono Bawarów od reszty państwa Franków z powodu ich większej samoistności, oznaczono też podział Turynгии i powolny pochód Awarów w dawne kraje Gepidów i Langobardów. Dwie mapki dodatkowe odnoszą się do czasów przed-historycznych: pierwsza

główna mapa do epoki do r. 476. i w państwie Franków do r. 511., druga do r. 553., trzecia do r. 600.

S. 14. Nazwy, ważne w dziejach państwa Franków od jego wytworzenia się do wygaśnięcia Karolingów, umieszczono na mapie głównej; mapa ta objaśnia i historię Anglii do r. 1066. Niepewne granice na Wschodzie i w Hiszpanii oznaczono w ten sposób, że nie podmyto czerwonej linii, wątpliwe zwierzchnictwo Franków nad Benewentem, Sardynią i Balearami wskazano przez podkreślenie. Granica między panowaniem wsch.-rzymskiem a saraceńskiem na Sycylii odnosi się do czasu ugody w Verdun. Państwo kościelne przedstawione w swym największym terytorjalnym rozwoju za Karolingów. Barwa Bawaryi na mapie przedstawiającej państwo Karola Wielkiego oznacza, że kraj ten częściowo tylko przedtem od Franków zawisły, został przez Karola do jego państwa wcielony. — Na mapie dla r. 888. umieszczono najznaczniejszych wasalów króla zachodnio-frankońskiego i państwo Wielkomorawskie. — Stosunki terytorjalne Italii w wieku X. i XI. przedstawiają stan z r. 1050. W państwie kościelnym barwa na krawędzi oznacza obszary, które papież utracił ale co do których rościł pretensje. Państwa południowej Italii są rozmaicie zabarwione, stosownie do narodowości. Rozróżniono też dwie linie książęce u Langobardów, a u Normanów państwo Aversy i Apulie. Liczby uzmysławiają wzrost panowania Normanów. Linia jasnoczerwona oznacza, że Capua i Gaeta zostały zdobyte przez Averse. R. „(1139 apul.)“ oznacza połączenie obunormańskich księstw, „1051 pap.“ odnosi się tylko do miasta Benewentu.

S. 15. Oznaczenie granicy Niemieckich cesarzy saskich i frankońskich jest trudnem. Niepewne stosunki na Wschodzie oznaczono podwójną granicą i przejściem z zabarwienia pełnego do zabarwienia krawędzi. Czasową przynależność Gandawy zaznaczono delikatną czerwoną kreską, a zdobycie marchii Werońskiej podwójną granicą. Nie uwzględniono przemijającej zawisłości Polski i Węgier, jako też powtórnego (989—996) połączenia Karyntyi z Bawaryą. W marchiach pismo

cienkie oznacza nazwy późniejsze. — Państwo Bolesława Chrobrego jest przedstawione w swym największym terytorjalnym rozwoju, choć nie wszystkie kraje należały współcześnie do tejże monarchii. Łużyce oznaczone podług pokoju w Budziszynie z r. 1018. — Na mapie, przedstawiającej podział kościelny, umieszczono wszystkie biskupstwa Niemiec. Wybór barw ma oznaczać, że Moguncya obejmowała pierwotnie także Pragę, Hamburg-Bremę i Lund. Barwa na krawędzi w Cambray i w Poznaniu określa, że biskupstwa z końcem wieku XII. podlegały Kolonii i Gnieznu. Kolorowe kreski przy Bambergu, Moguncyi i Kamieniu oznaczają, że Magdeburg i Gniezno miały pretensję do praw arcybiskupich nad nimi. Burauburg jest przedstawione jako pierwsza fundacya Bonifacego w Hesyji.

Mapa wypraw krzyżowych przedstawia oprócz ich dziejów także najważniejsze szczegóły z dawniejszej historii muzułmaństwa i Hiszpanii. Państwo kalifów przedstawiono w chwili upadku Omajadów. Mapa dodatkowa daje obraz chrześcijańskiego królestwa Asturyi, mapa zaś główna późniejszych państw chrześcijańskich. Zabarwienie oznacza tu, że Nawarra była około r. 1097 podzieloną między Aragonię i Kastylię-Leon, że Portugalia tworzyła najpierw lenno Kastylii-Leona a potem była niezawisłą i że emir Saragosy był niezawisłym od Almorawidów. Nadto zabarwieniem scharakteryzowano też częściową zawisłość Kroacyi od Węgier, Serbii od państwa wschodniorzymskiego, Daniżmendu i książąt armeńskich od Seldżuków. Następstwa tej krucjaty oznacza czerwona graniczna linia w Azji Mniejszej i dodatkowa mapa Syrii, przedstawiająca zarazem i królestwo Jerozolimskie od r. 1229.

Wschodnia granica państwa Niemieckiego za Staufów jest trudną do oznaczenia. Granica czerwona podmyta przedstawia początek epoki Staufów a niepodmyta obszar kolonialny pozyskany w ostatnich latach tej dynastyi; Pomorze, Prusy i kraj, nadany przez Polskę zakonowi, są oznaczone odrębną barwą na granicy. W sprawie granic, oznaczonych kropkami na Pomorzu i na południe od Magdeburga,

należy porównać mapę dodatkową. T. zw. Patrimonium Petri w państwie kościelnym przedstawione zabarwioną płaszczyną; normańskie królestwo Neapolu-Sycylii oznaczono jaśniejszym odcieniem barwy cesarstwa, należało bowiem do Staufów. Mapa Hiszpanii przedstawia czasy około r. 1200 i zdobycze stulecia 13.; zaznaczono też tak tutaj, jak i we Włoszech środkowych i południowych ważniejsze miejscowości do r. 1450. Mapa Francji przedstawia miejscowości, ważne w wieku XI., Francję z początkiem panowania Filipa II. (1180) i angielskie posiadłości w szerszych granicach z r. 1154 i uszczuplonych z r. 1259; hrabstwo Tuluzy jest odgraniczone z powodu wojen z Albigenami. W Anglii umieszczono miejscowości ważne do końca 15. wieku z wyjątkiem znanych w czasach reformacji. — Mapa dodatkowa przedstawia kraje najznaczniejszych ksiąząt niemieckich w ich największym terytoryalnym rozwoju; ciemniejsza barwa oznacza kraje dziedziczne lub obszar cesarstwa, jaśniejsza lenna, zabarwienie na krawędzi prawa zwierzchnicze. Zawisłości marchii północnej od Saksonii nie oznaczono; dziedziczne posiadłości Askańczyków określono kropkowaną granicą kolo Anhalt; w askańskich krajach odgraniczono późniejsze mniejsze księstwo Saksonii; granica między Szwabią a Bawaryą biegnie pod Augsburgiem ku południowi.

S. 18—24. Na następujących mapach Niemiec i Europy liczba, dodana do tytułu, oznacza okres przedstawionych stosunków terytoryalnych. Nazwy podane odnoszą się ściśle do oznaczonego czasu, str. 18. cofa się jednak po r. 1273, s. 19. sięga w górnych Włozach do r. 1515, s. 20 w Hiszpanii i Włoszech południowych do r. 1450, w Turcyi zaś cofa się po wiek XIV., s. 23. zawiera w Hiszpanii i miejscowości z czasów Napoleona, a dla górnych Włoz po r. 1796. uzupełnia s. 26. W uwagach do mapy uwzględniono te domy książęce, które w danym okresie miały wielkie znaczenie; odnośne barwy na płaszczynie zostały tylko do nich zastosowane a dla dwóch linii tego samego domu użyto dwóch odcieni tegoż koloru. Na mapach Niemiec oznaczono kraje cesarskie barwą

na płaszczynie; białymi pozostawiono obszary o mniejszem w danym okresie znaczeniu.

Lützelburgska barwa na krawędzi S. 18. Brabancyi i Limburga oznacza, że kraje te należały do żony ówczesnego księcia luksemburskiego; barwa Werony, że obszar ten zdobyty został przez rodzinę Viskonti (1337), gdy ona osiągnęła godność książęcą r. 1305; barwa Treviso, że kraj ten przez Wenecyan zdobyty, przeszedł czasowo w inne ręce. Podwójna granica cesarstwa na tej mapie i na s. 19. oznacza jej niepewność. Liczby w krajach habsburgskich określają rok ich nabycia. Posiadłości w Szwajcaryi oznaczono podług stanu z r. 1315, z czem łączy się mapa dodatkowa. Na tej mapce, która ma służyć i dla czasów reformacji, liczby oznaczają rok przystąpienia do Związku wieczystego. — Na mapie Francji w wieku 14. i 15. barwa jasnożółta oznacza linie Neverską i Brabancką domu Burgundzkiego, pomarańczowa posiadłości Filipa Dobrego (1420), którego nabytki po zgodzie z Karolem VII. określa barwa na krawędzi, (tu należy i Poathieu). Przedstawienie posiadłości angielskich łączy się z str. 17; uwzględnioną jest chwila wstąpienia na tron francuski Walezych (1328), pokój w Bretigny i czasy przed dziewięcią Orleańską.

Pozaniemieckie posiadłości Karola S. 19. Śmiałego, zostające pod zwierzchnictwem lennem Francji, oznaczono szeroką barwą na krawędzi, posiadłości zaś pobocznej linii Neverskiej krawędzią wązko zabarwioną; gdzie podane są dwie liczby, tam liczba ujęta w klamry określa czas pierwszego nabycia przez dom Burgundzki, druga (1430) przejście burgundzko-brabańskich krajów do linii głównej. Barwami oznaczono też, że r. 1477. panował w Czechach Jagiellończyk i że Morawy i Śląsk podlegały królowi Węgier, ale r. 1490. zostały połączone z Czechami. Państwo Zakonu i księstwo Pruskie oznaczono przez kolory jako państwa, od Polski zawisłe. Plan Rzymu odnosi się do wypraw rzymskich cesarzy i do dziejów Odrodzenia.

Cesarstwo oznaczono barwą Austrii; S. 21. Metz, Toul i Verdun są podkreślone kolorem Francji, prawnie bowiem były

częściami cesarstwa, faktycznie zaś należały od r. 1552. do Francji. W Francji podano posiadłości Karola Burbońskiego i dziedziczne kraje królów burbońskich. W Italii oznaczono barwami przynależność Montferratu do Mantui i Ferrary do Modeny. Wśród państw lennych Turcyi nie odróżniono kolorem Raguzy. Zaznaczono też upadek państwa Zakonu, czemu odpowiada barwa księstwa Pruskiego, podczas gdy kolory na str. 21. i 22. określają jego stosunek do Ansbachu i do Brandenburskiej.

S. 22. Niepodzielono posiadłości Habsburskich na hiszpańskie i niemieckie, podział ten lepiej uwidoczni str. 20. W frankońskiej linii Hohenzollernów przedstawiono razem obie linie południowo-niemieckie, chociaż linia Ansbach-Baireuth jest bliższą brandenburskiej, niż Hohenzollernom. Jednakowym kolorem oznaczono kraje Jülich-Kleve z powodu późniejszego sporu o dziedzictwo. Barwa Czech na krawędzi Miśni oznacza, że kraj ten dostał się r. 1547. pod zwierzchnictwo czeskie.

S. 23. Granice (...) w Lotaryngii i w hiszpańskich Niderlandach oznaczają nabytki Francji w latach 1659—1697. Nie uwzględniono stosunku Francji do Philippsburga i do cesarskich miast w Alzacji. Oldenburg oznaczony barwą Danii, chociaż tam panowała do r. 1667. rodzima linia domu Oldenburgskiego. Magdeburg ma barwę brandenburską, ponieważ r. 1648. przyznano go Brandenburskiej, ale do r. 1680 pozostawał pod zarządem saskiego administratora. Na planie Magdeburga rozmieszczenie sił Pappenheima i pomocy Magdeburgskiej są niepewne.

S. 24. Hanower-Anglia i Saksonia-Polska z powodu unii osobistej jednakowo zabarwione. Oznaczenie odcieniami tej samej barwy Danii-Norwegii-Oldenburga jako też Holsztynu oznacza, że panowały tutaj dwie linie tego samego domu. Granica cesarska Lotaryngii od strony Niemiec określa, że kraj ten tylko prawnie jeszcze należał do Niemiec. „Gen.“ pod Korsyką znaczy „genueńska“.

S. 25. Posiadłości w Alzacji-Lotaryngii, oznaczone granicą cesarstwa, także i posiadłości nie oznaczone żadną barwą nie należały jeszcze do Francji.

Mapa Szwecyi daje obraz jej panowania na Bałtyku i upadku tegoż od rozwiązania unii Kalmarskiej. — Mapa Rosyi przedstawia czasy od Iwana III. (1462), który rzuciwszy zwierzchnictwo Złotej hordy i podbiwszy dzielnicowe państewka stał się właściwym założycielem Moskwy; uwzględniono też dalsze momenta rozwoju historycznego, czasy Iwana Groźnego, Piotra Wielkiego, Katarzyny II. Szare granice na żółtych i pomarańczowych obszarach oznaczają, że te kraje należały r. 1534. do Rosyi, ale w 1617 i 1618 zostały stracone. — Mapa Polski jest oraz dalszym ciągiem mapy Rosyi i łączy z rozbiorami współczesną kwestyą wschodnią, przyczem kraje polskie oznaczono barwą na płaszczyźnie, tureckie barwą na krawędzi i nadto przedstawia ta mapa nabytki Rosyi do r. 1812. — Dwie mapy Turcyi objaśniają dalszy rozwój kwestyi wschodniej, miejscowości Krymu podaje str. 24 i dla dalszych dziejów Polski służy str. 28 i 29.

Wyprawy Napoleona do Włoch S. 27, 28 i do Szwajcaryi przedstawia str. 27, wyprawy do Niemiec od r. 1803 str. 28; nadto obie mapy dają obraz nagłych zmian terytoryalnych. Stan przed Napoleonem przedstawia str. 25. i mapa Górnych Włoch na str. 27. Na mapie dla r. 1803 oznaczono pismem cienkiem upadłe znowu państwa a barwa Wallis i Parmy określa zwierzchnictwo lub administracyę Francji. Mapa dla r. 1786. zawiera we Włoszech i zmiany z r. 1808; stanu Niemiec z r. 1808. nie uwzględniono, oznacza go bowiem dla Prus str. 28, a ukształtowanie związku Reńskiego było przemijające. Zmiany tytułów politycznych państw niemieckich oznaczono na str. 27. w ten sposób, że tylko tym państwom dano tytuł, które pod tym względem doznały zmiany, n. p. Prusy; ale Elekt-Badeńskie. Dla r. 1812. Niemcy przedstawiono w mapie głównej, potęgę zaś Napoleona w dodatkowej; wyprawy do Egiptu i do Rosyi przedstawiają dalsze mapy poboczne, wyprawy do Hiszpanii str. 24.

Kraje, należące do Związku Niemieckiego, przedstawiono barwą na płaszczyźnie. Liczbą 1815. oznaczono ziemie odstąpione pokojem w Paryżu. Na

mapie Włoch scharakteryzowano ich zjednoczenie, stracone wtedy obszary mają barwę na krawędzi.

S. 30. Mapa ta przedstawia powolny rozwój monarchii austro-węgierskiej. Dzisiejszy jej stan określony barwą na płaszczyźnie, od Babenbergów (976—1246) do pierwszego pokoju paryskiego (1814). Posiadłości przemijające oznaczono barwą na krawędzi, w kolorze, odpowiadającym nabytkowi. Dodatek „hiszp. i. i.“ odnosi się do hiszpańskiej linii Habsburgów.

S. 30. Historię państwa Osmańskiego, zwłaszcza starszą, szkola mało się zajmuje; dla odnośnych wyjaśnień pożądaną była mapa przedstawiająca to państwo aż do jego największego terytorialnego rozwoju. Od związków za Osmana i Urchana (do 1359) przechodzi ta mapa odrazu do Muhameda II. (1451); mapa dodatkowa objaśnia współczesne przesilenie. Szczególnie uwzględniono rządy dwóch dla Europy najważniejszych Sultanów (Muhameda II. i Soli-

mana II.) i barwą na krawędzi oznaczono kraje oddane Persom r. 1639. Mapa kończy się na r. 1683. (oblężenie Wiednia), odskąd poczyną się upadek państwa. — Mapa główna Ameryki Północnej przedstawia jej powolną kolonizację, głównie jednak objaśnia ważne i dla dziejów Europy stosunki 18. stulecia. W oznaczeniu barwą obszarów osadniczych zaliczono posiadłości szwedzkie i niderlandzkie do angielskich, podając rok, w którym dostały się Anglii. Nazwy krajów, używane początkowo dla obszarów kolonialnych, oznaczono tylko pismem cienkiem. Z liczb koło płnc i pld. Karoliny oznacza pierwsza rok jej założenia, druga rok podziału. Wiadomości, podane dla Florydy i krajów na zachód od Mississipi sięgają poza rok 1763. dla połączenia tej mapy z mapą dodatkową Stanów Zjednoczonych. Ta mapa dodatkowa objaśnia wojnę o niepodległość, wzrost terytorialny, a przez liczby, organizację kraju.

Palestyna.

1

Palestyna.

JEROZOLIMA.

Jerozolima za czasów królewskich. Mury Dawida i Salomona.
 Mury Heroda Agrippy. Her. Mury świątyni Herodowej. H.S. Dziejście mury Heroda - ez - Sarcita. Sal. Mury budowli Salomona. Via dolorosa według tradycji tegoczesnej. 1. Skata święta (Otturze catopalei) 2. Sądawka Salomona. 3. Dom Dawida. 4. Dom bohaterów. 5. Sądawka wodocięgu (Siloh). 6. Sądawka Annygdalonowa (sądawka Hiskiasza?).
 Podzielnka 1: 25 000
 250 0 250 500 750 1000 metrów

Objaśnienia.

Nazwy hebrajskie oznaczone drukiem tłustym (Engannim, Sicheu), nazwy greckorzymskie drukiem cieniowym (Ginua, Neapolis).
 Podzielnka 1: 1250 000
 10 0 10 20 30 40 50
 Kilometrów

Wsch. długość 53° od Ferro

Dwie mapki przedstawiają:

I. Główne państwa Wschodu przed powstaniem państwa perskiego

- Państwo egipskie w czasie największego wzrostu terytoryalnego (wiek I k.)
- Państwo asyryjskie w czasie największego wzrostu terytoryalnego (wiek I k.)

II. Kolonizacja fenicka

- Kolonie fenickie
- Państwo kartagińskie
- przed 1 wojną punicką
- po 1 wojnie punickiej
- nowe nabytki przed 2 wojną punicką

III. Kolonizacja grecka

- Kolonie greckie (przy ważniejszych rozróznilo J - jońskie, D - doryckie, A - achajskie).
- Miasta hellenistyczne pismem cienkiem (Philadelpfia)

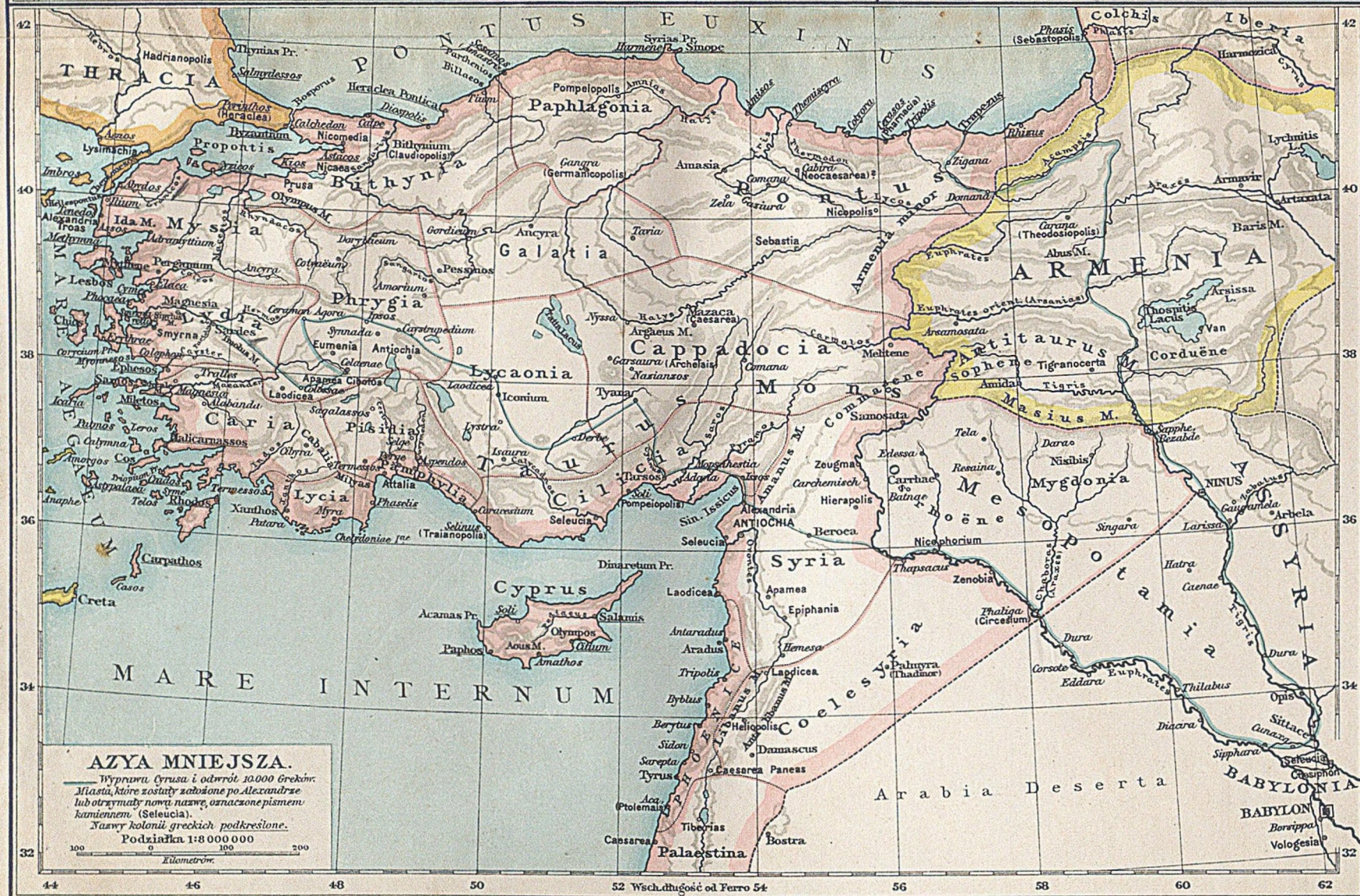
IV. Italia przed przybyciem Keltów (w czasie rozkwitu potęgi Etrusków)

- Etruskowie
- Italikowie:
- Latynowie
- Plemiona umbryjskie i sabelskie

Plemiona greckie
 Ionowie Dorowie
 Eolowie
 Kolonie fenickie
 Podziałka 1:6 000 000
 0 50 100
 Kilometrów

Azya Mniejsza.

BIBLIOTEKA
Państwowego Liceum Pedagogicznego
w GLIWICACH

Nr. _____

12

PLATAEAE 479.
 Podziątka 1:400 000
 a. Warowny obóz perski
 b. Zróbito Garyphala
 c. Świątynia Herosa
 Persowie — Grecy
 Cyfry rzymskie oznaczają
 trzy okresy walki.

THERMOPYLAE
 Podziątka 1:400 000

OLIMPIA
 podług wykopalisk
 niemieckich.
 Podziątka 1:100 000

**OKOLICA
 ATEN.**
 Podziątka 1:400 000

Ionowie Dorowie Eolowie
 Pismo k. mienne (MESSENE) oznacza miasta, założone po r. 371 lub miasta z nazwą nową
 T. Tenplum.
 Podziątka 1:150 000

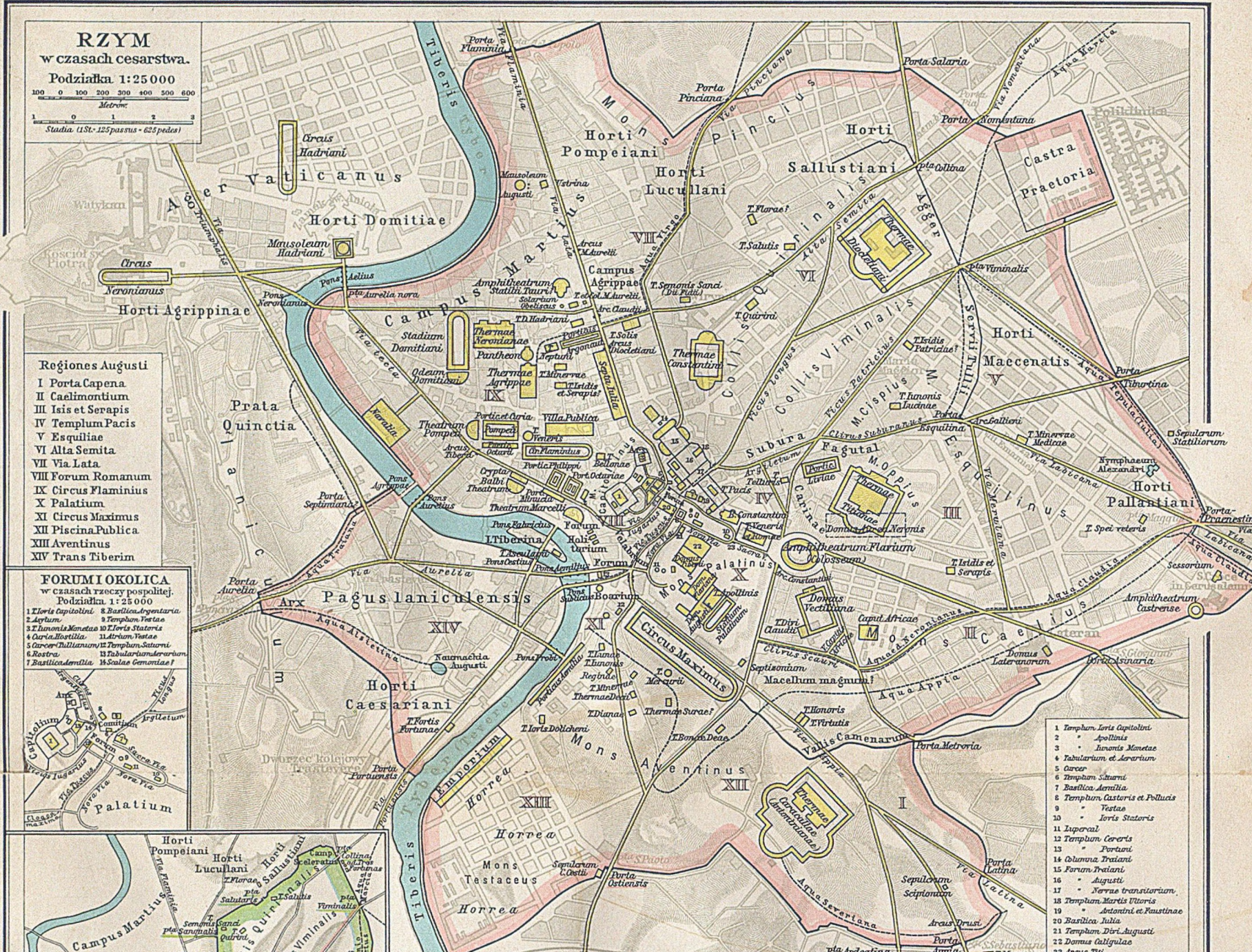
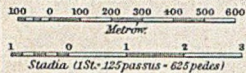
1. Palaestron
2. Świątynia Zeusa
3. Ołtarz Zeusa
4. Marzani
5. Pelopon
6. Ekedra
7. Heron
8. Filippium
9. Prytanon
10. Włocze z
 stadionem
11. Propylaeum

Wsch. długość od Ferro

RZYM

w czasach cesarstwa.

Podzialka 1:25000

Regiones Augusti

- I Porta Capena
- II Caelimum
- III Isis et Serapis
- IV Templum Pacis
- V Esquiliae
- VI Alta Semita
- VII Via Lata
- VIII Forum Romanum
- IX Circus Flaminius
- X Palatium
- XI Circus Maximus
- XII Piscina Publica
- XIII Aventinus
- XIV Trans Tiberim

FORUM I KOLICA

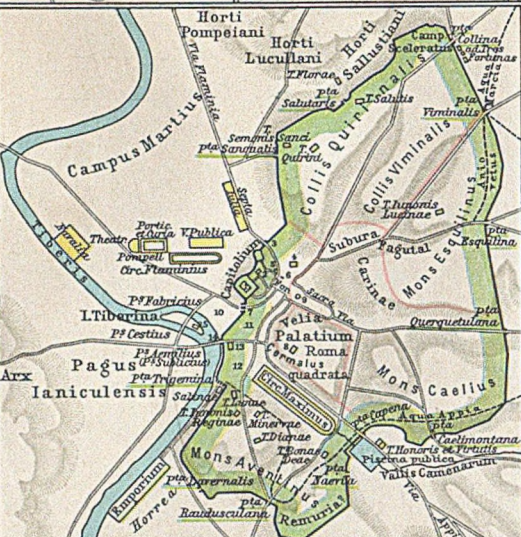
w czasach rzymskiej

Podzialka 1:25000

- 1 Forum Iulium
- 2 Forum Augustum
- 3 Forum Traianum
- 4 Forum Nervae
- 5 Forum Augusti
- 6 Forum Traianum
- 7 Forum Nervae
- 8 Forum Augusti
- 9 Forum Traianum
- 10 Forum Nervae
- 11 Forum Augusti
- 12 Forum Traianum
- 13 Forum Nervae
- 14 Forum Augusti
- 15 Forum Traianum
- 16 Forum Nervae
- 17 Forum Augusti
- 18 Forum Traianum
- 19 Forum Nervae
- 20 Forum Augusti
- 21 Forum Traianum
- 22 Forum Nervae
- 23 Forum Augusti

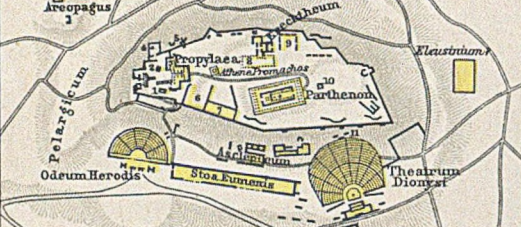
- 1 Templum Iovis Capitolini
- 2 - Apollinis
- 3 - Iunonis Monetae
- 4 Tabularium et Atrium
- 5 Curia
- 6 Templum Saturni
- 7 Basilica Aemilia
- 8 Templum Castoris et Pollucis
- 9 - Vestae
- 10 - Iovis Statoris
- 11 Iupitralis
- 12 Templum Cereris
- 13 - Porticus
- 14 Odium Traiani
- 15 Forum Traiani
- 16 - Augusti
- 17 - Nervae transtiberinae
- 18 Templum Martis Ultoris
- 19 - Antonini et Faustinae
- 20 Basilica Julia
- 21 Templum Divi Augusti
- 22 Domus Calpurniae
- 23 Arcus Tui

RZYM w czasach rzymskiej

Podzialka 1:50000

- 1 Templum Iovis Capitolini
- 2 - Apollinis
- 3 - Iunonis Monetae
- 4 Tabularium et Atrium
- 5 Curia
- 6 Templum Saturni
- 7 Basilica Aemilia
- 8 Templum Castoris et Pollucis
- 9 - Vestae
- 10 - Iovis Statoris
- 11 Iupitralis
- 12 Templum Cereris
- 13 - Porticus
- 14 Odium Traiani
- 15 Forum Traiani
- 16 - Augusti
- 17 - Nervae transtiberinae
- 18 Templum Martis Ultoris
- 19 - Antonini et Faustinae
- 20 Basilica Julia
- 21 Templum Divi Augusti
- 22 Domus Calpurniae
- 23 Arcus Tui

AKROPOLIS ATENSKA

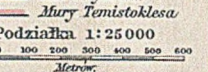
Podzialka 1:10000

- 1 Świątynia Ateny Niko
- 2 Pomnik Agrippy
- 3 Pinakoteka
- 4 Źródło Klepsydra
- 5 Groty Piana
- 6 Apollonia
- 7 Chalkoteka
- 8 Świątynia Posejda
- 9 Świątynia Ateny
- 10 Świątynia Romu
- 11 Pomnik Trajany

ATENY

Podzialka 1:25000

Posiadłości Rzymian na początku
 Lwojny punickiej (264 przed Chr.)
 Nabytki po 1. woj. pun. (około 238 przed Chr.)
 " pod koniec 2. woj. pun. (201 przed Chr.)
 " do 133 przed Chr.
 " do śmierci Cezara (44 przed Chr.)
 " " " Augusta (14 po Chr.)
 " " " Murka Aurelego (100 po Chr.)
 --- Granice prowincji rzymskich pr. Diaklecyanem
 Cesarские prowincje
 Senatorские
 --- Granice państwa wschł. i zachod. rzymsk. 395 po Chr.
 Barwa na krawędziach oznacza częściowo, swirowość,
 zabarwienie całej puszczajcyz ciałowto wcieleno, liczyby
 rok nabytki; lata po Chr. oznacz. literą p.

Skrócenia:
 A.P. Alpes Poeninae
 A.M. Alpes Maritima
 R.C. Regnum Cottii
 Podziałka 1:200000000
 Kilometrów (1:1,2 - 1°)

ALEXANDRYA
 Podziałka 1:100000
 1 Port patacowy
 2 Wzpa. Antirrhodus
 3 Temionium
 4 Port Ekdotes
 5 Darna - wyciże hanatu
 6 Daisiżysie Nilowego
 7 Szwajcym i Kabanina
 8 Swiatynia Psefidona
 9 Kanal Nilu
 Wyrzecz. dziszajysze

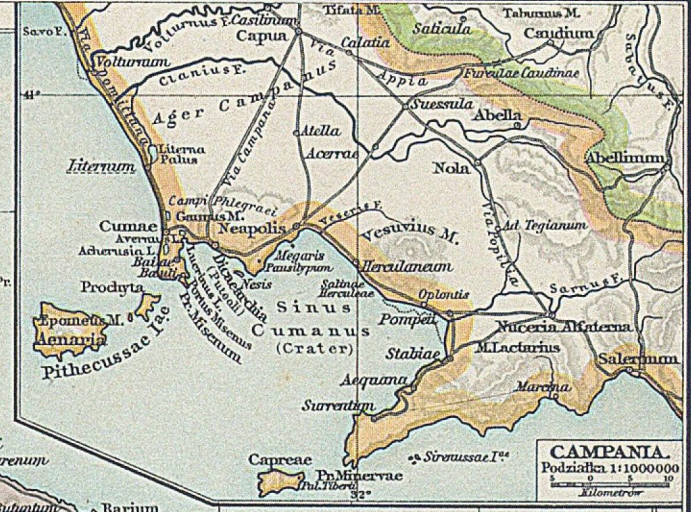
KARTAGINA
 1:300000
 1 Port handlowy
 2 Port wojenny (Kothon)
 3 Forum
 4 Prynia
 5 Swiatynia Esmina (Bakulap)
 6 Amphiteatr
 7 Cyrk
 8 Teatr
 Megara
 Magalia
 i.e. Neapolis
 Obóz Scypiona
 Stagnum Tunicum
 Obóz Scypiona

OKOLICE RZYMU
 Podziałka 1:1000000
 1 Pens. Mibrius
 2 Aqua Virgo
 3 Aqua Appia
 4 Lulus Fereninae
 5 Ilovis Lularis
 6 Aqua Traiana
 Feronia
 Cures
 Roma
 Ostia
 Praeneste
 Tusculum
 Anagnina
 Ardea
 Cora
 Norba

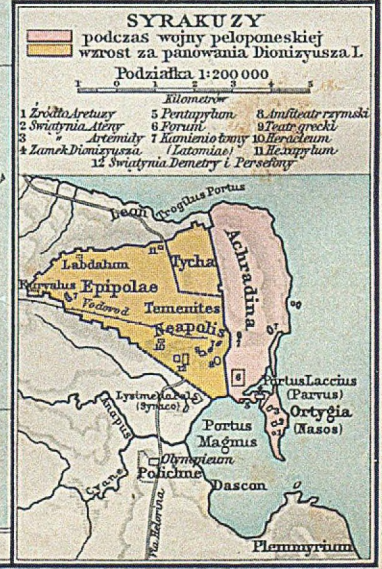
Publius Nummius Scipio

*Bellum Jugurthinum
112-106 an. ch. natum*

Podziłka 1:2500000
Kolonie greckie. Kolonie rzymskie przed wojna domowa.

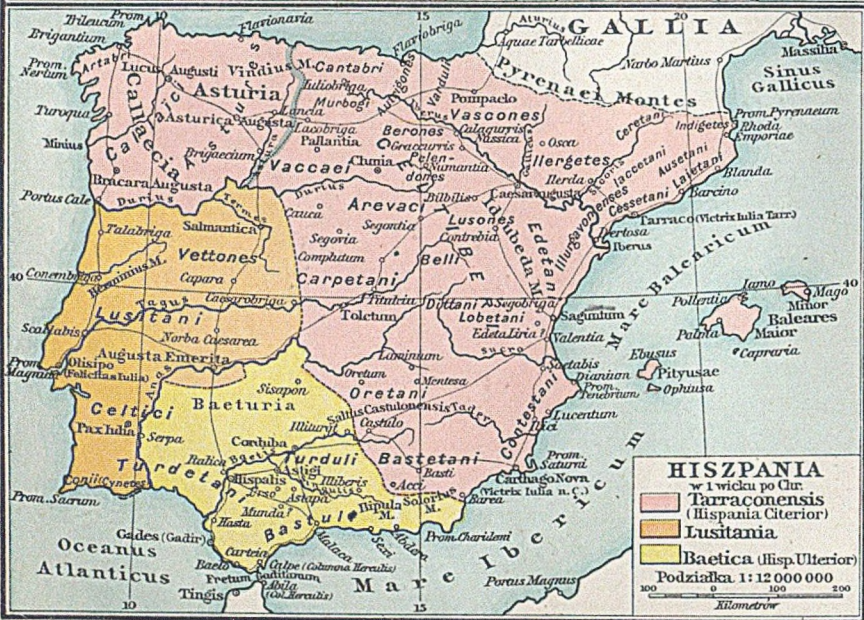
SYCYLIA
według podziłki mapy Stojanej
Kolonie greckie
Kolonie fenickie

SYRAKUZY
podczas wojny peloponeskiej
wzrost za panowania Dionizjusza I.
Podziłka 1:200 000

- 1 Złota Arctury
- 2 Świątynia Ateny
- 3 Artemida i kamieniołomy 10 Herakleum
- 4 Zamek Dionizjusza (Latomias)
- 5 Pentapylon
- 6 Fortule
- 7 Świątynia Demetri i Persefony
- 8 Miotacz rzymski
- 9 Fortule (Parrus)
- 10 Herakleum
- 11 Neapolis
- 12 Świątynia Demetri i Persefony

БІОГРАФІЯ ПІСЬМЕНИХ ДІЯЧІВ
І ПОСЛАНИХ ДО СКАРЖИ
І ПОСЛАНИХ ДО СКАРЖИ
І ПОСЛАНИХ ДО СКАРЖИ

Prowincje europejskie państwa rzymskiego.

Europa z końcem wędrówki ludów. *Pentapolis - pięć miast*

20

Wsch. długość 25 od Ferro

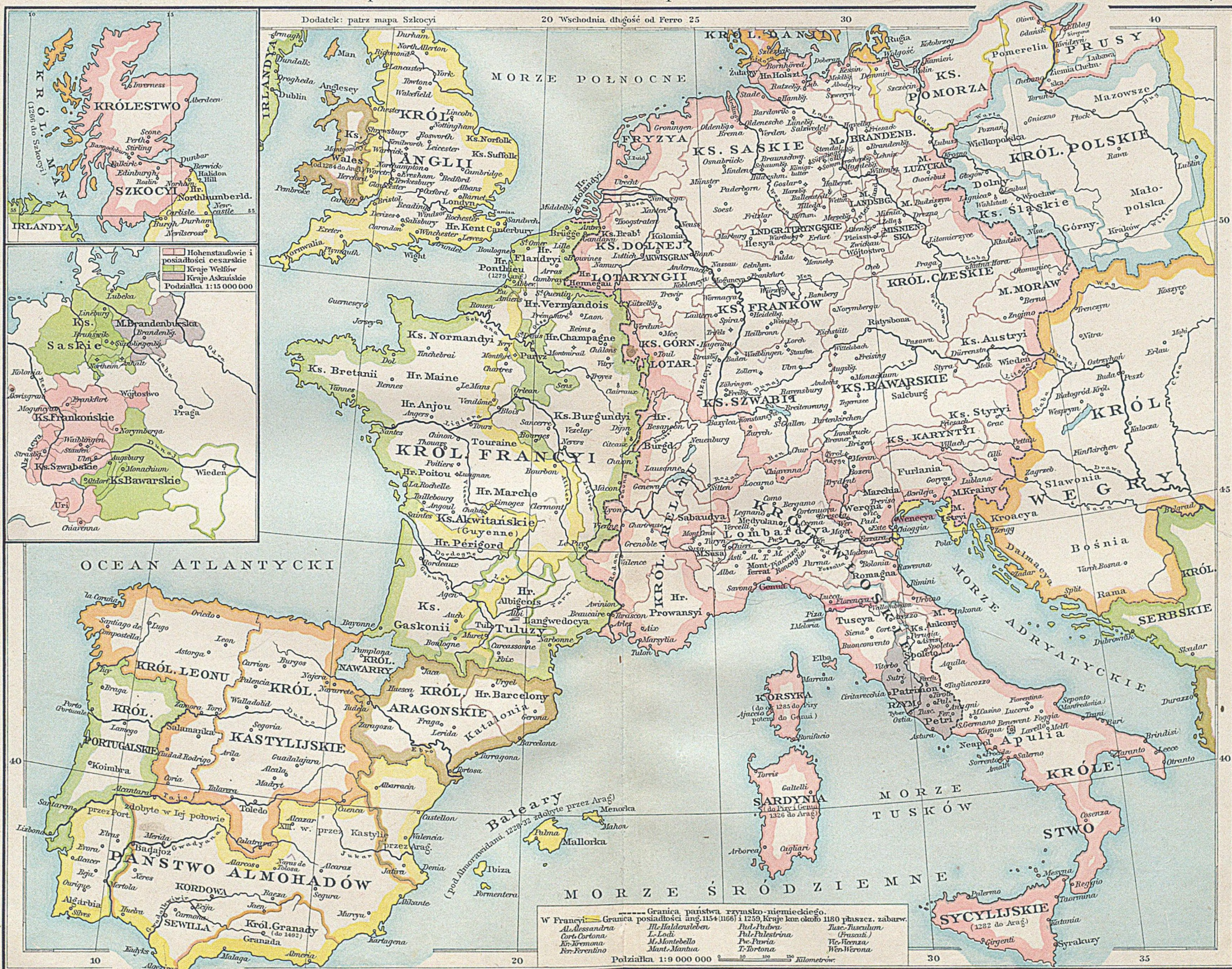
30

35

raje nad morzem Śródziemnem w czasie wypraw krzyżowych. 16

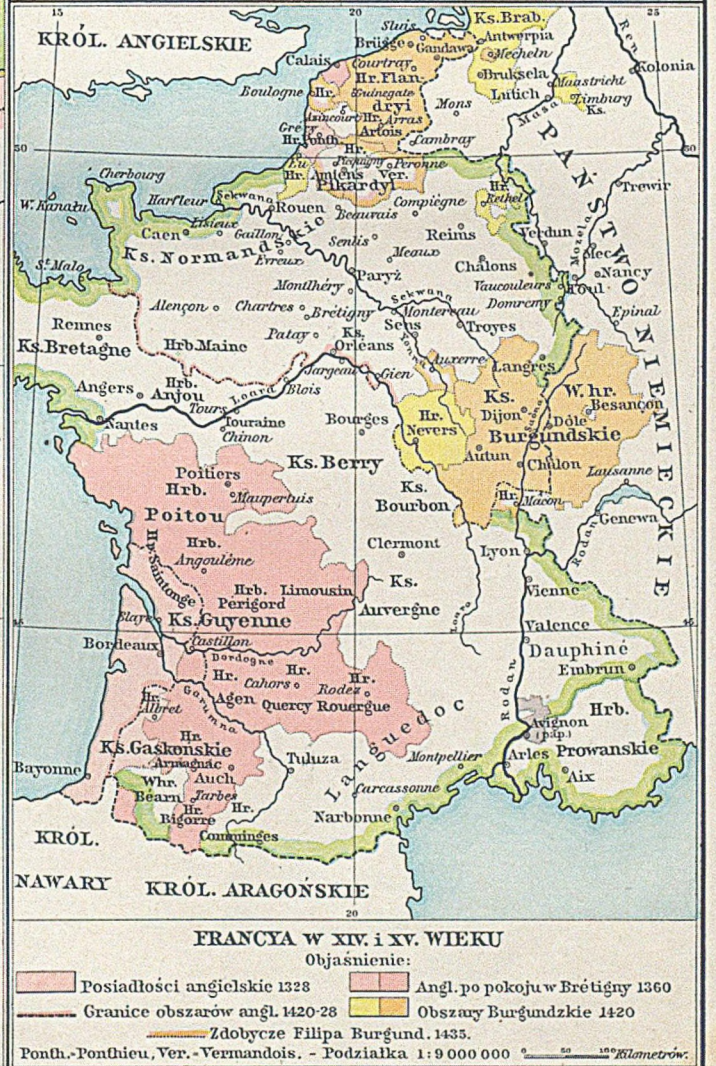

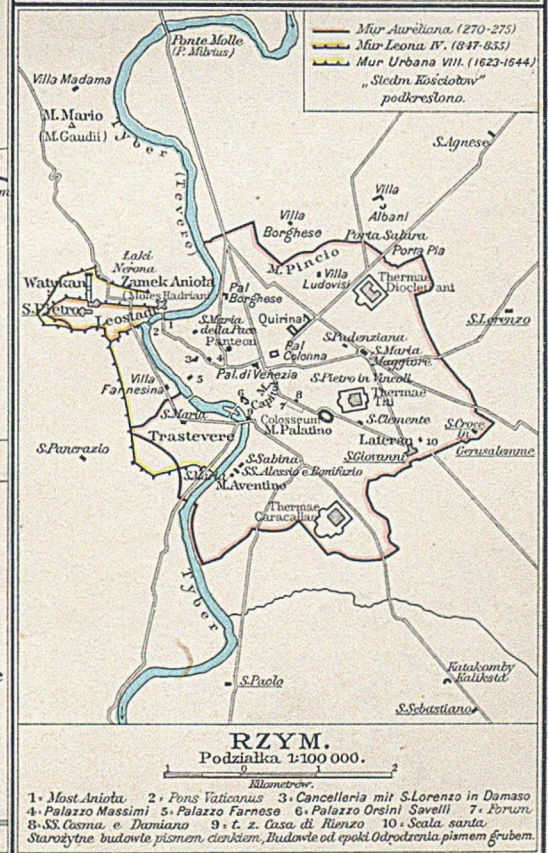
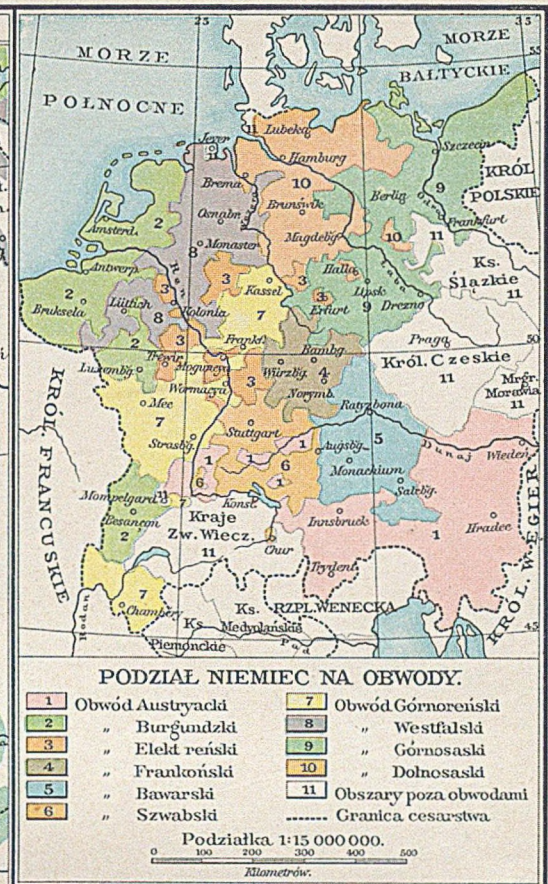
Hohenstaufowie i posiadłości cesarskie
 Kraje Wschodnie
 Kraje Ażalskie
 Podziałka 1:15 000 000

----- Granica państwa rzymsko-niemieckiego.
 W Francji: Granica posiadłości ang. 1154 (1166) i 1259. Kraje kon. ok. 1180 puszcz. zabarw.
 Al. Alessandra, M. Haldensteben, L. Lodi, M. Montebello, M. Mont. Mantua, Per. Perentino, Pul. Pulvra, Pul. Palestrina, Pw. Pawia, T. Tortona, Lus. Tusculum, (Frascati), Ne. Nizna, Wen. Weronia.
 Polziałka 1:9 000 000

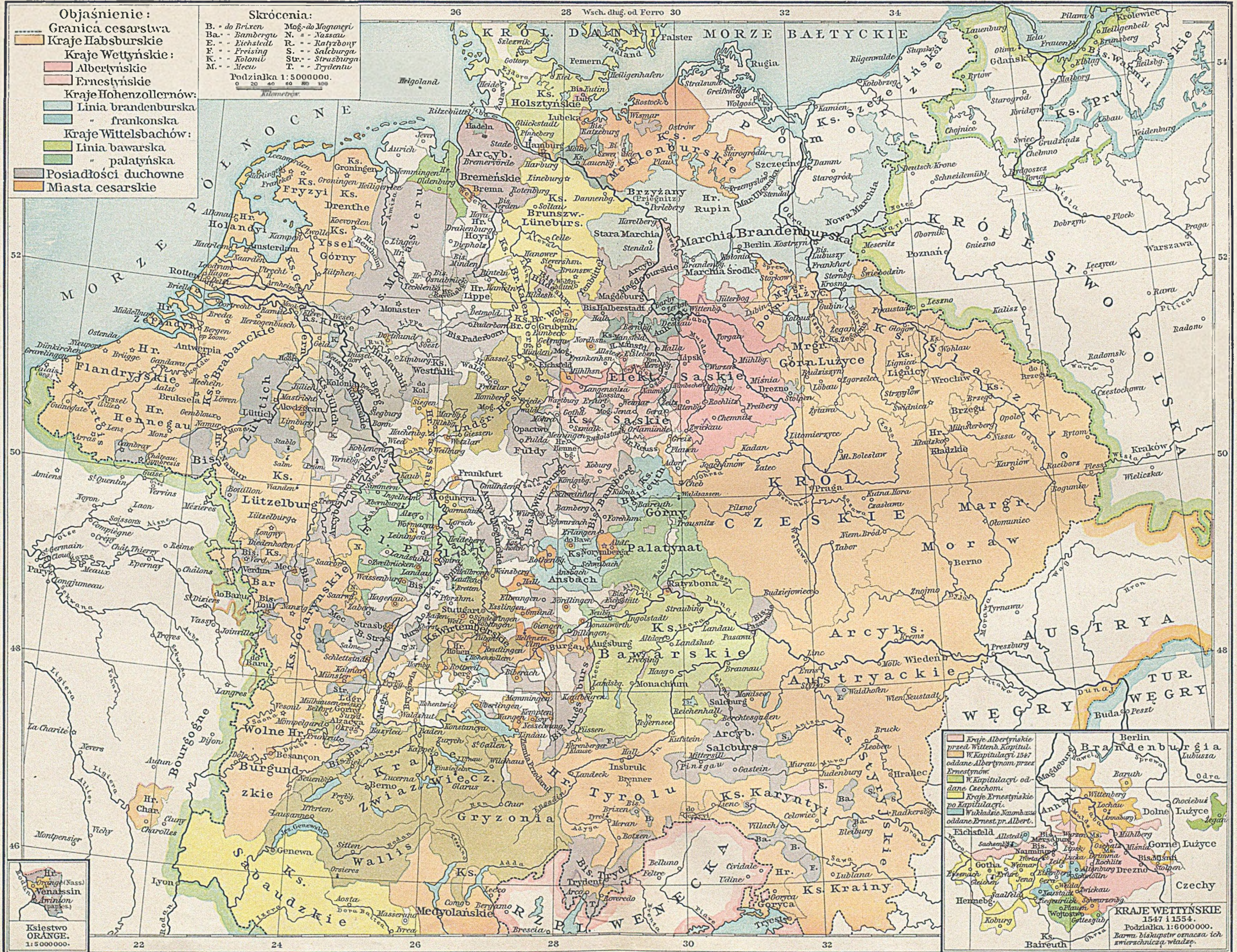
BIBLIOTEKA
Państwowego Liceum Pedagogicznego
w GLIWICACH

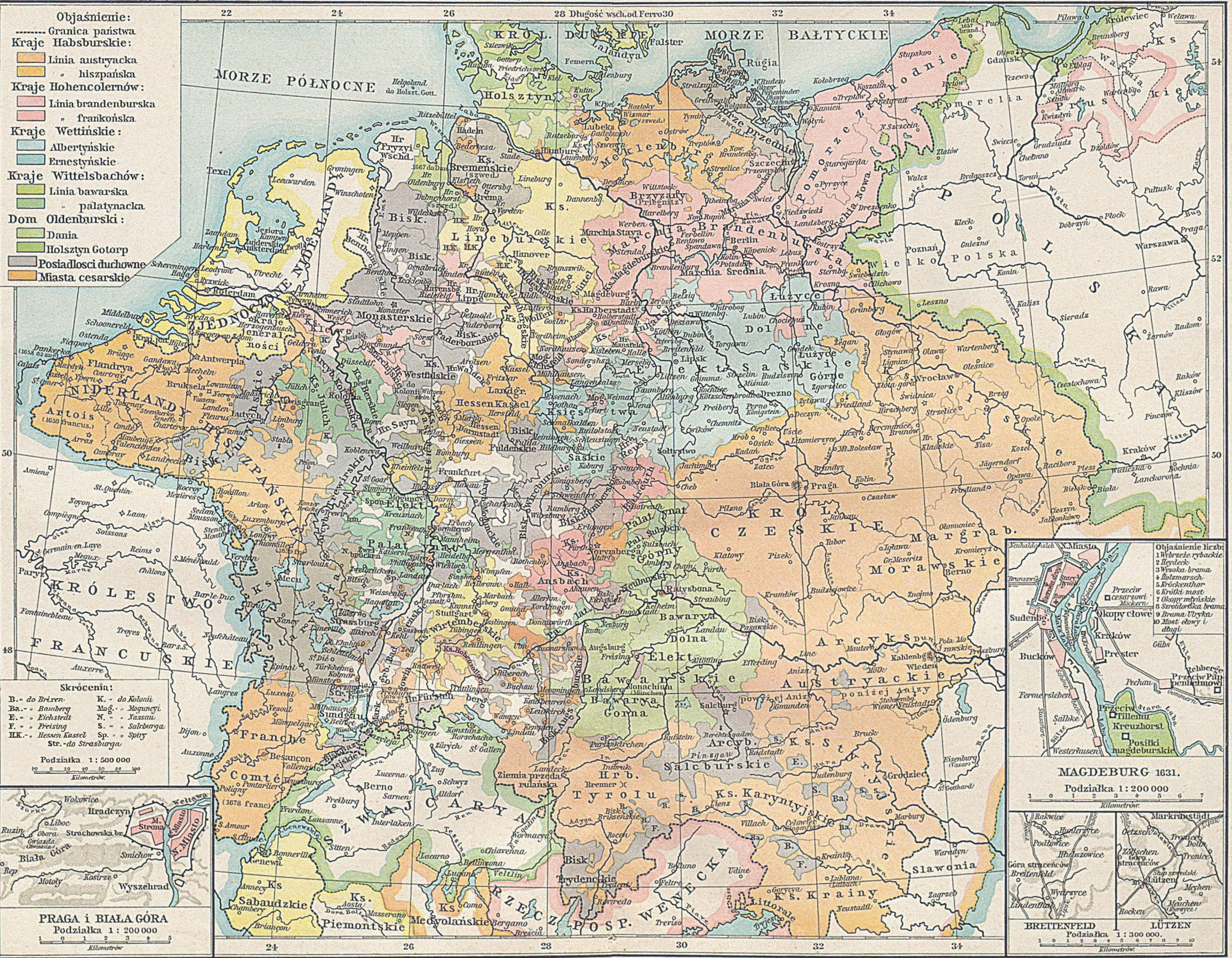
Nr.

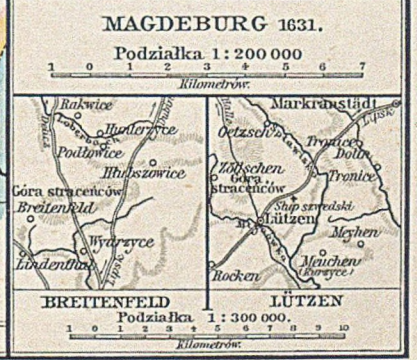
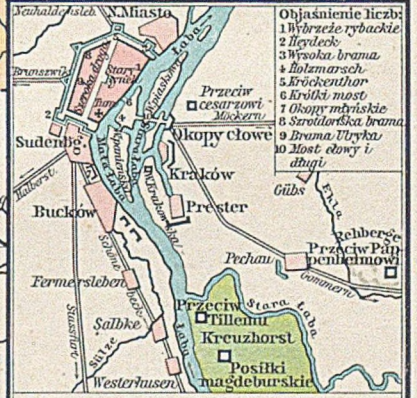

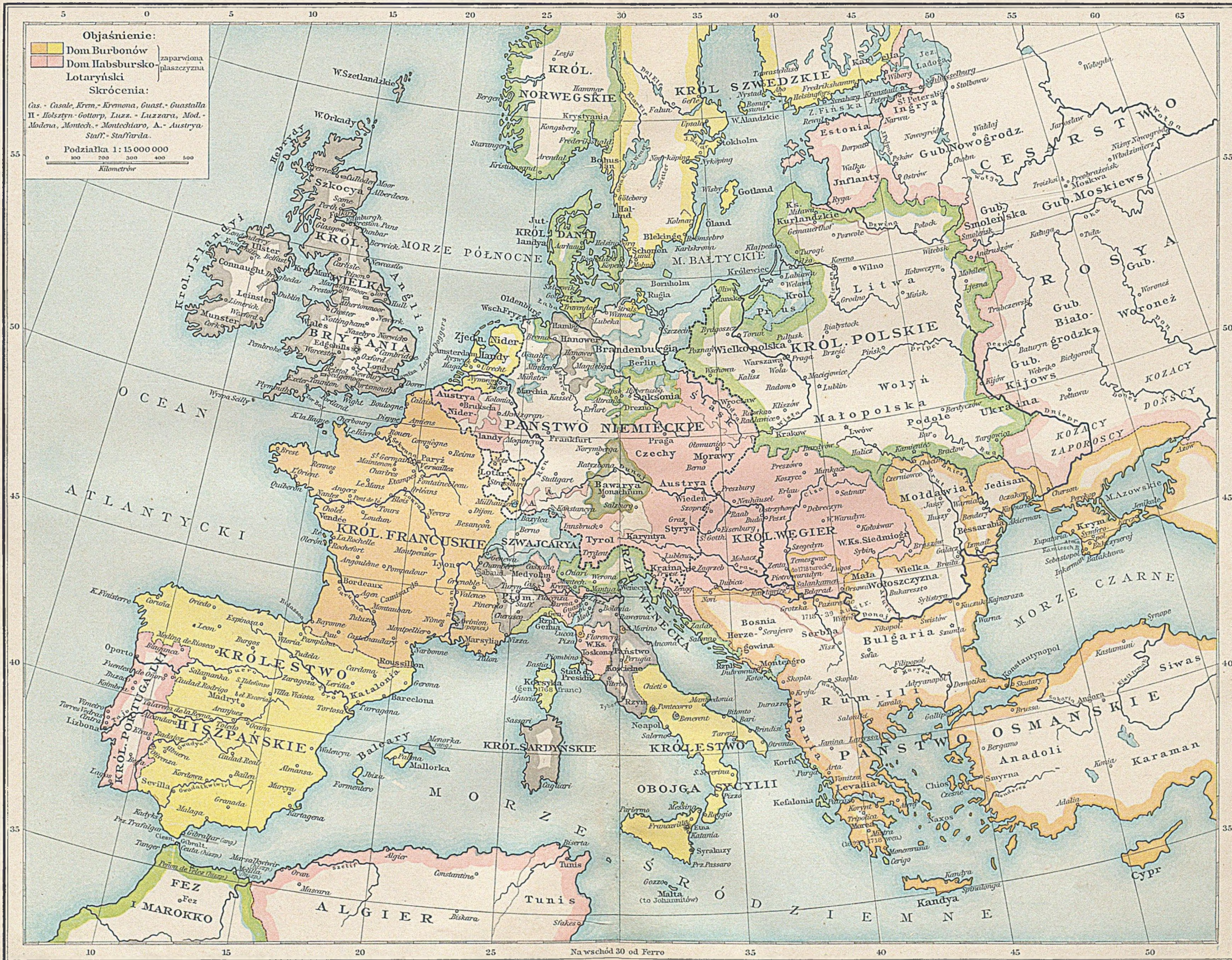
- Objaśnienie:**
- Granica państwa
 - Kraje Habsburskie:**
 - Linia austriacka
 - Linia hiszpańska
 - Kraje Hohencolernów:**
 - Linia brandenburska
 - Linia frankońska
 - Kraje Wettińskie:**
 - Albertyńskie
 - Ernestyńskie
 - Kraje Wittelsbachów:**
 - Linia bawarska
 - Linia palatynacka
 - Dom Oldenburski:**
 - Dania
 - Holsztyn Gotorp
 - Posiadłości duchowne
 - Miasta cesarskie

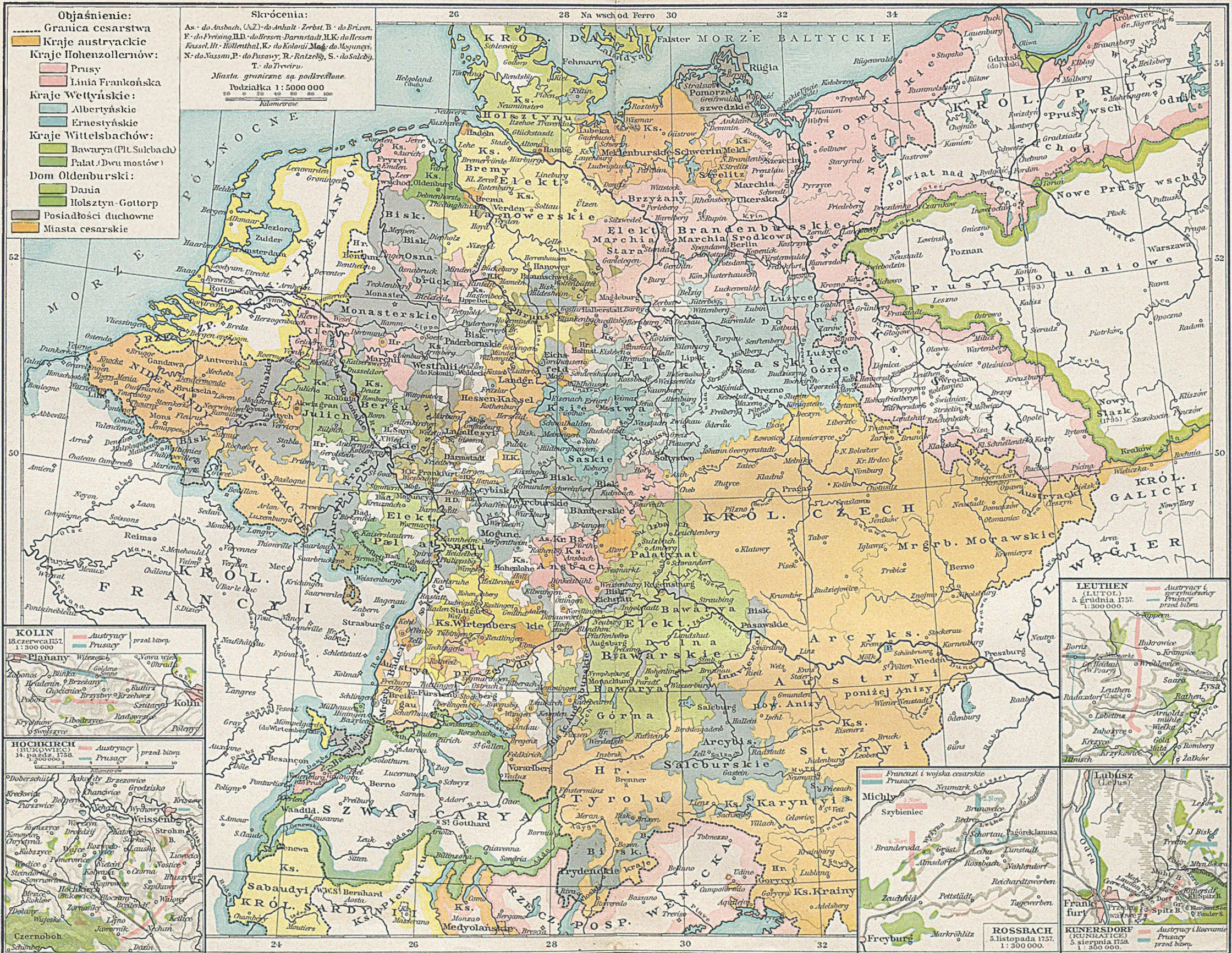
- Skrócenia:**
- B. - do Biren
 - Ba. - do Bamberg
 - E. - do Eichstätt
 - F. - do Freising
 - HK. - do Hessen Kassel
 - K. - do Kolonii
 - Mo. - do Moguncji
 - N. - do Nassau
 - S. - do Salcburgu
 - Sp. - do Spiry
 - Str. - do Strasburga

Podziałka 1: 500 000
Kilometrów

- Objaśnienie liczb:**
- 1 Władze rybackie
 - 2 Złoty
 - 3 Wrota brama
 - 4 Holenderski
 - 5 Krótki most
 - 6 Olszowy most
 - 7 Olszowy most
 - 8 Olszowy most
 - 9 Olszowy most
 - 10 Olszowy most
 - 11 Olszowy most
 - 12 Olszowy most
 - 13 Olszowy most
 - 14 Olszowy most
 - 15 Olszowy most
 - 16 Olszowy most
 - 17 Olszowy most
 - 18 Olszowy most
 - 19 Olszowy most
 - 20 Olszowy most

KOLIN
18. czerwiec 1757.
1:300 000

Prusacy przed bitwą, Austriacy

Planaryjny

HOCHKIRCH
(BUKOWIEC)
14. października 1758.
1:300 000

Prusacy przed bitwą, Austriacy

LEUTHEN
(LUTOL)
5. grudnia 1757.
1:300 000

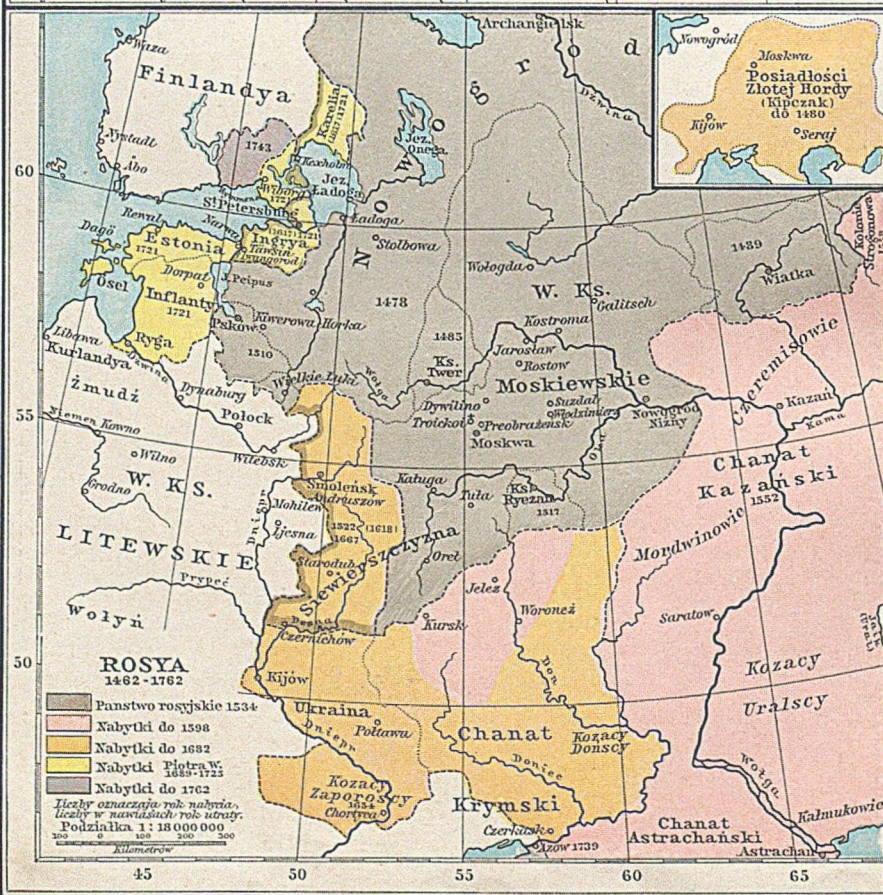
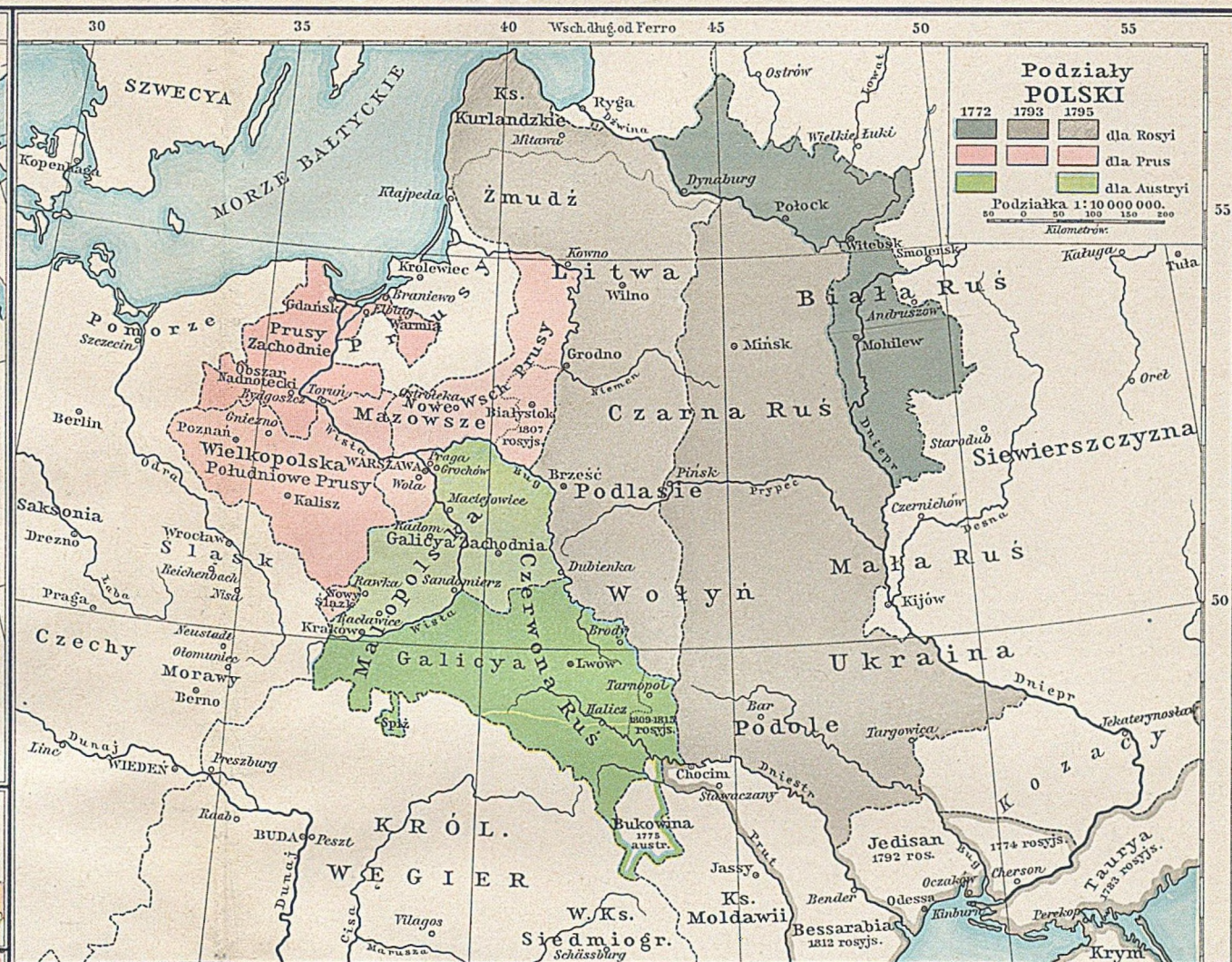
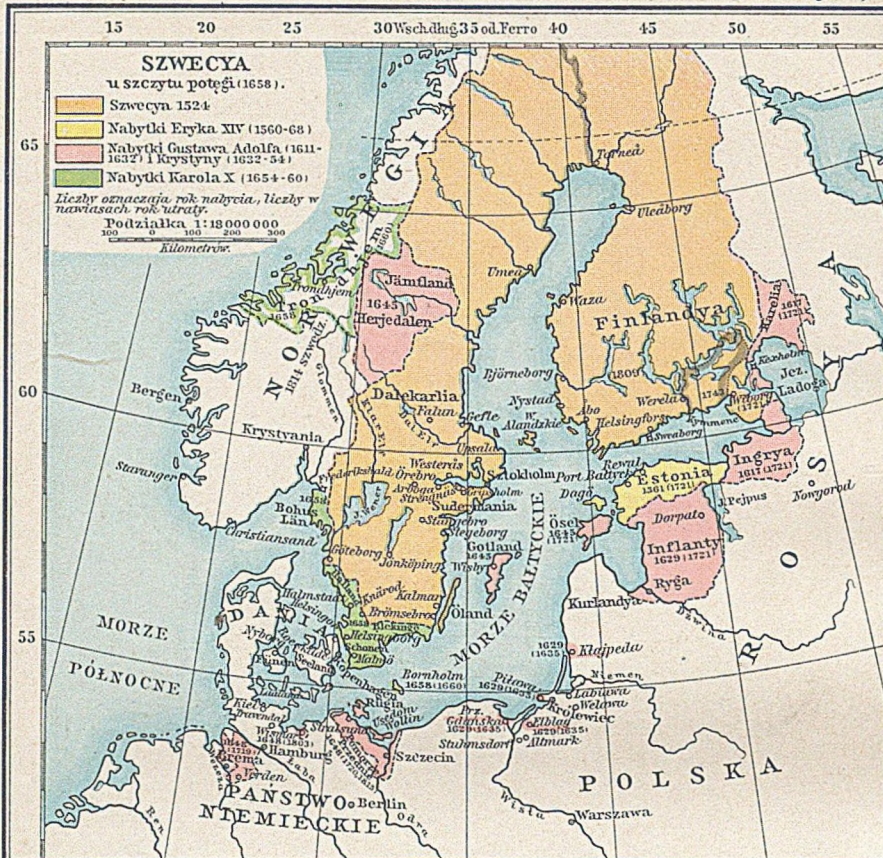
Prusacy przed bitwą, Austriacy i sprzymierzeni

ROSSBACH
5. listopada 1757.
1:300 000

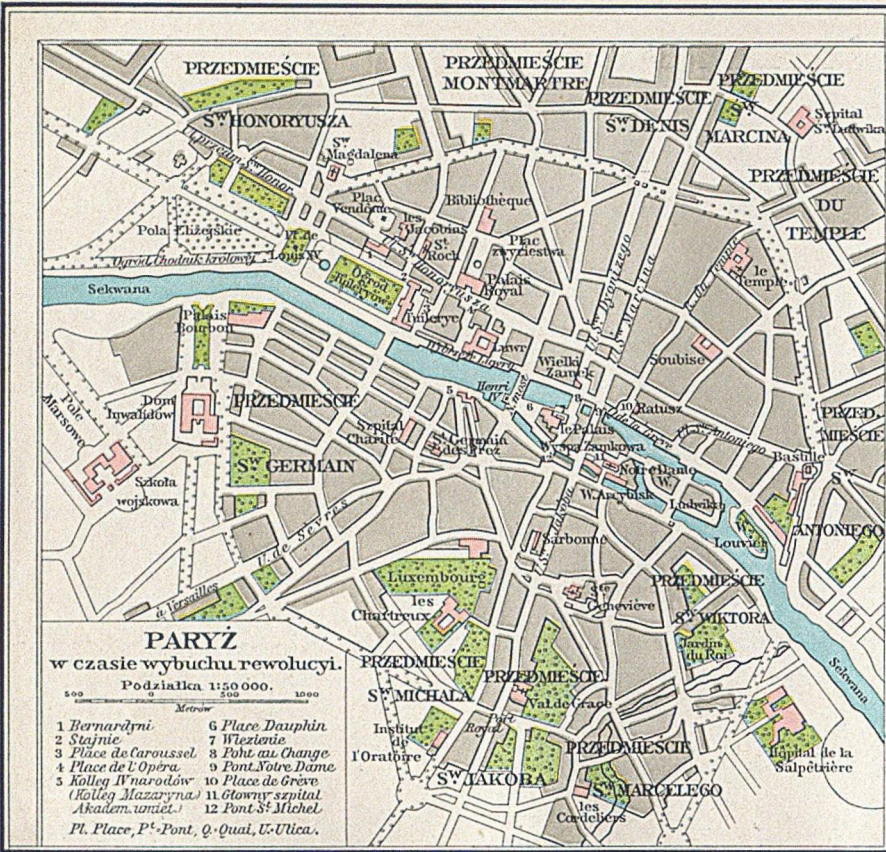
Prusacy, Francuzi i wojska cesarskie

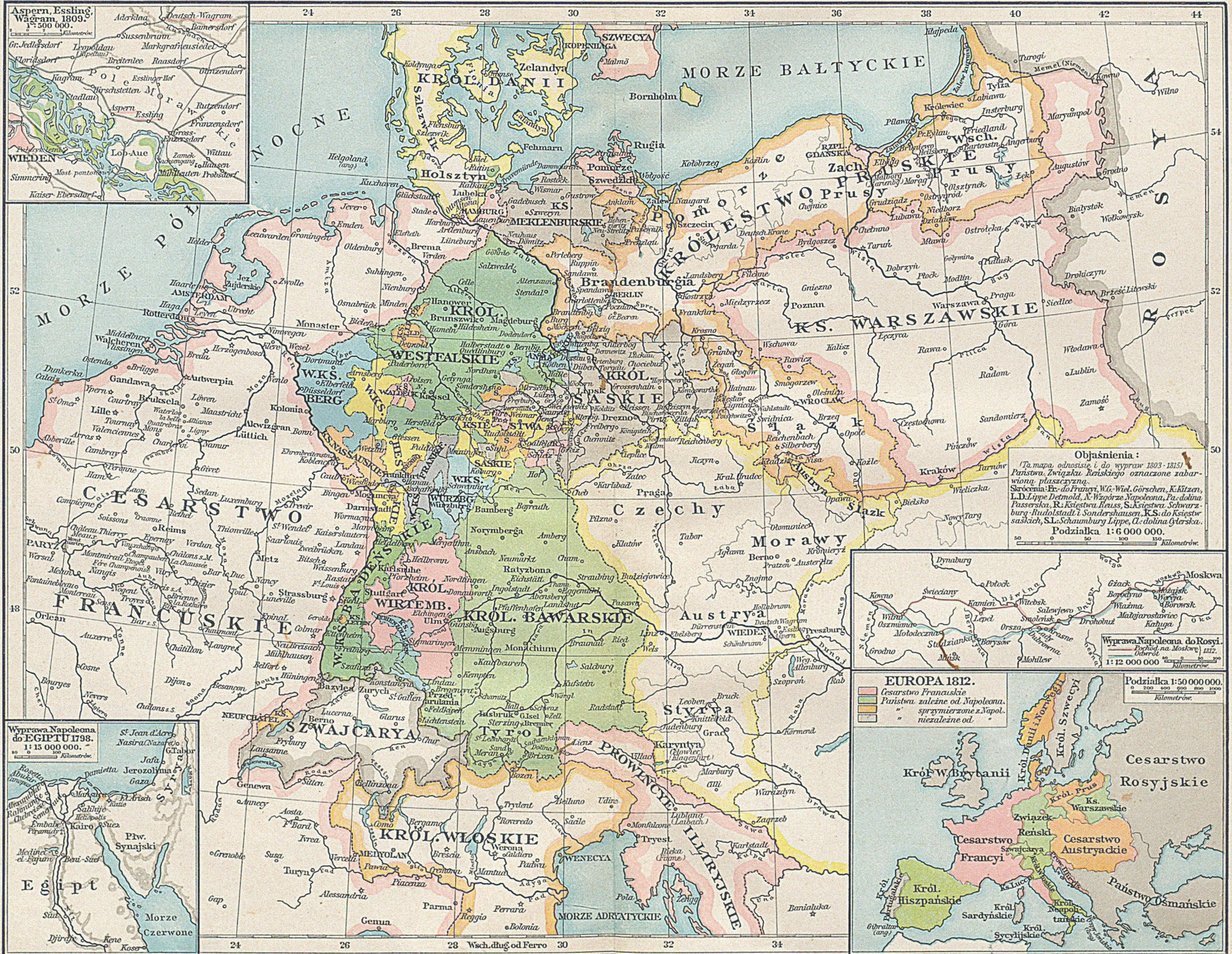
KUNERSDORF
(KUNRATICE)
5. sierpnia 1758.
1:300 000

Prusacy i Rosjanie przed bitwą, Austriacy

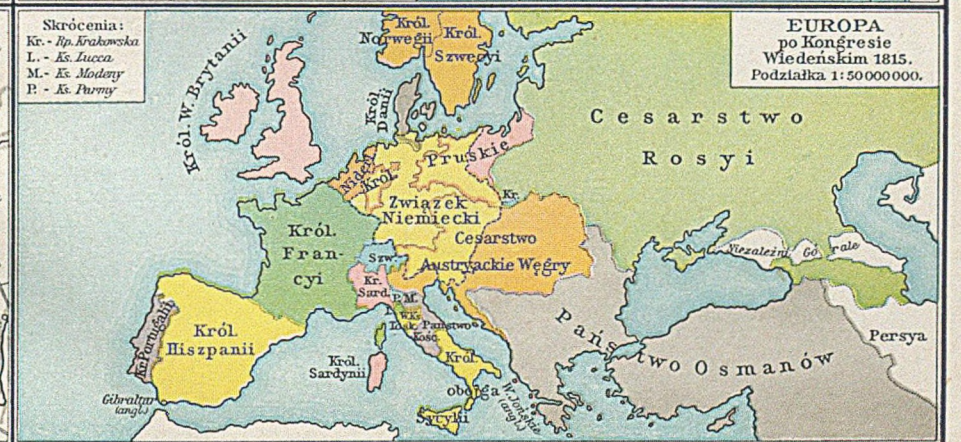
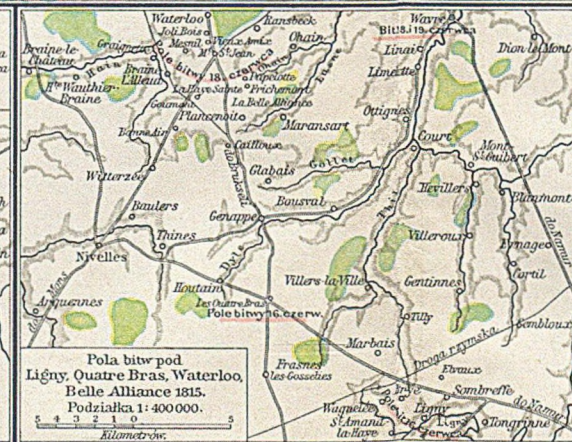
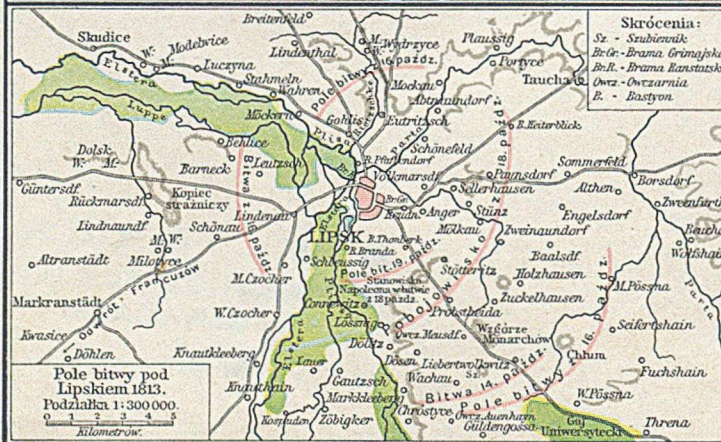
Czasy Napoleona I.

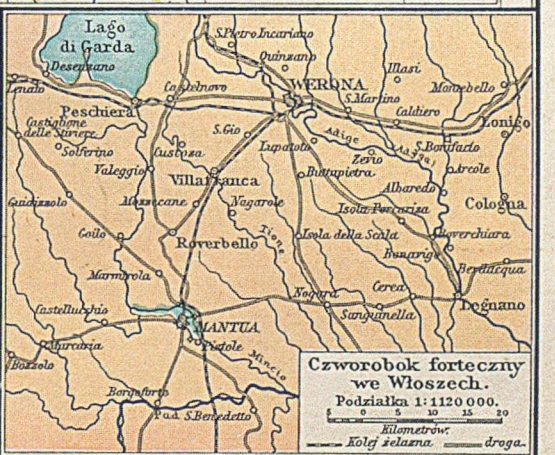
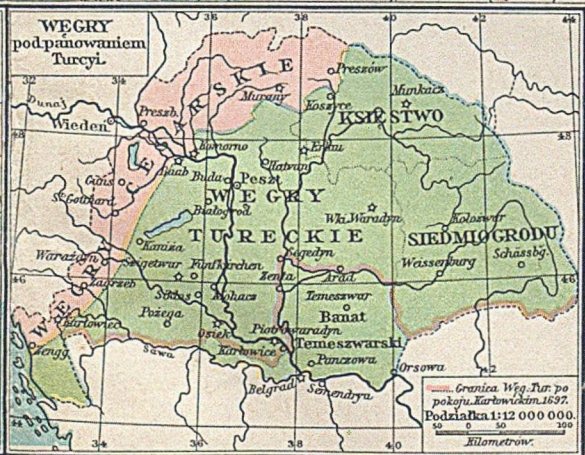
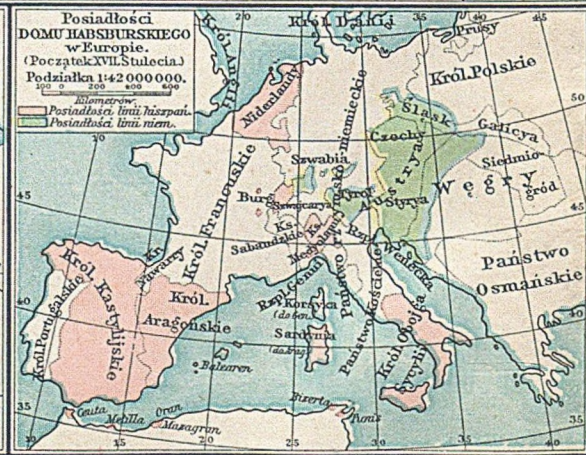
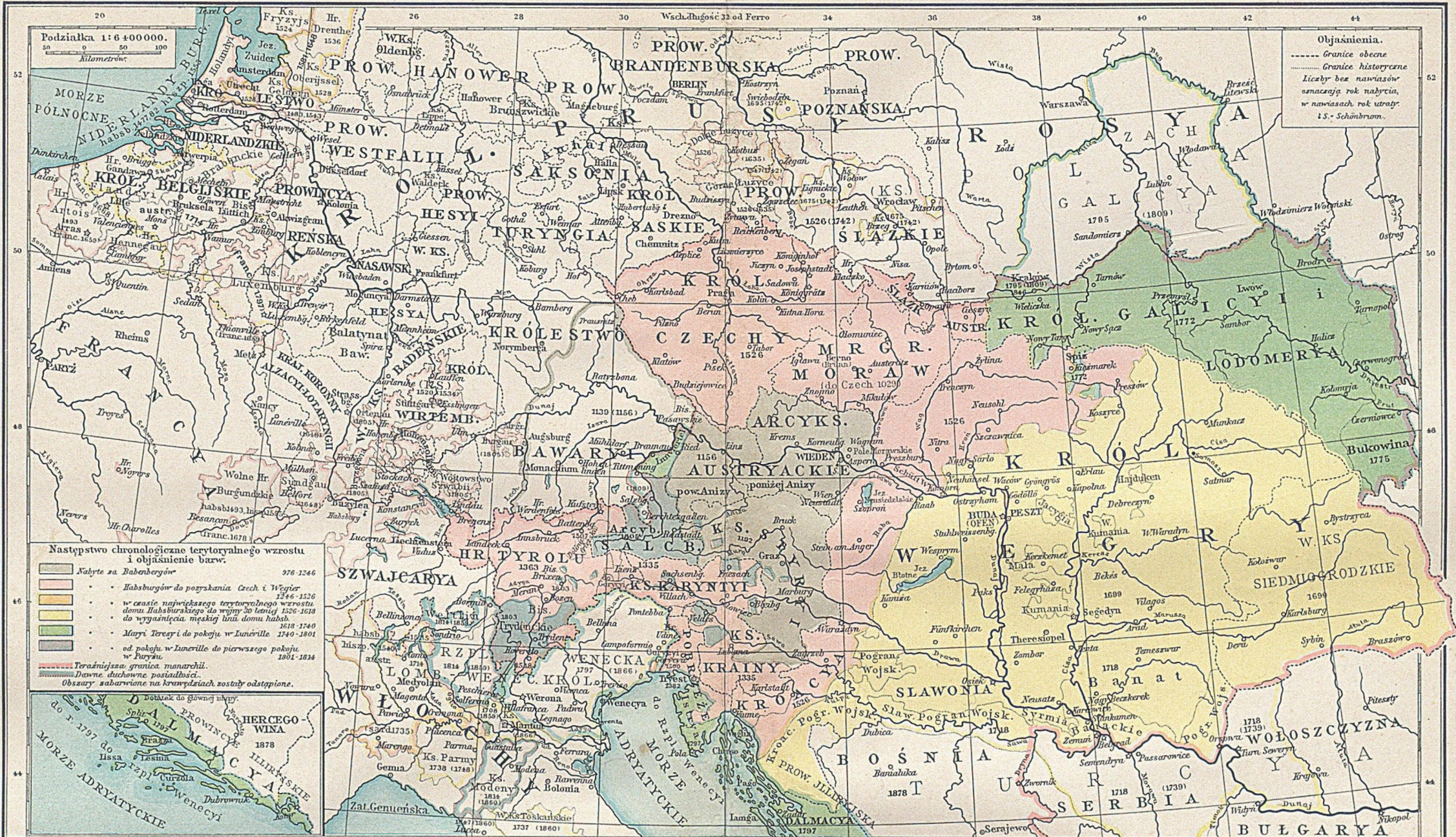

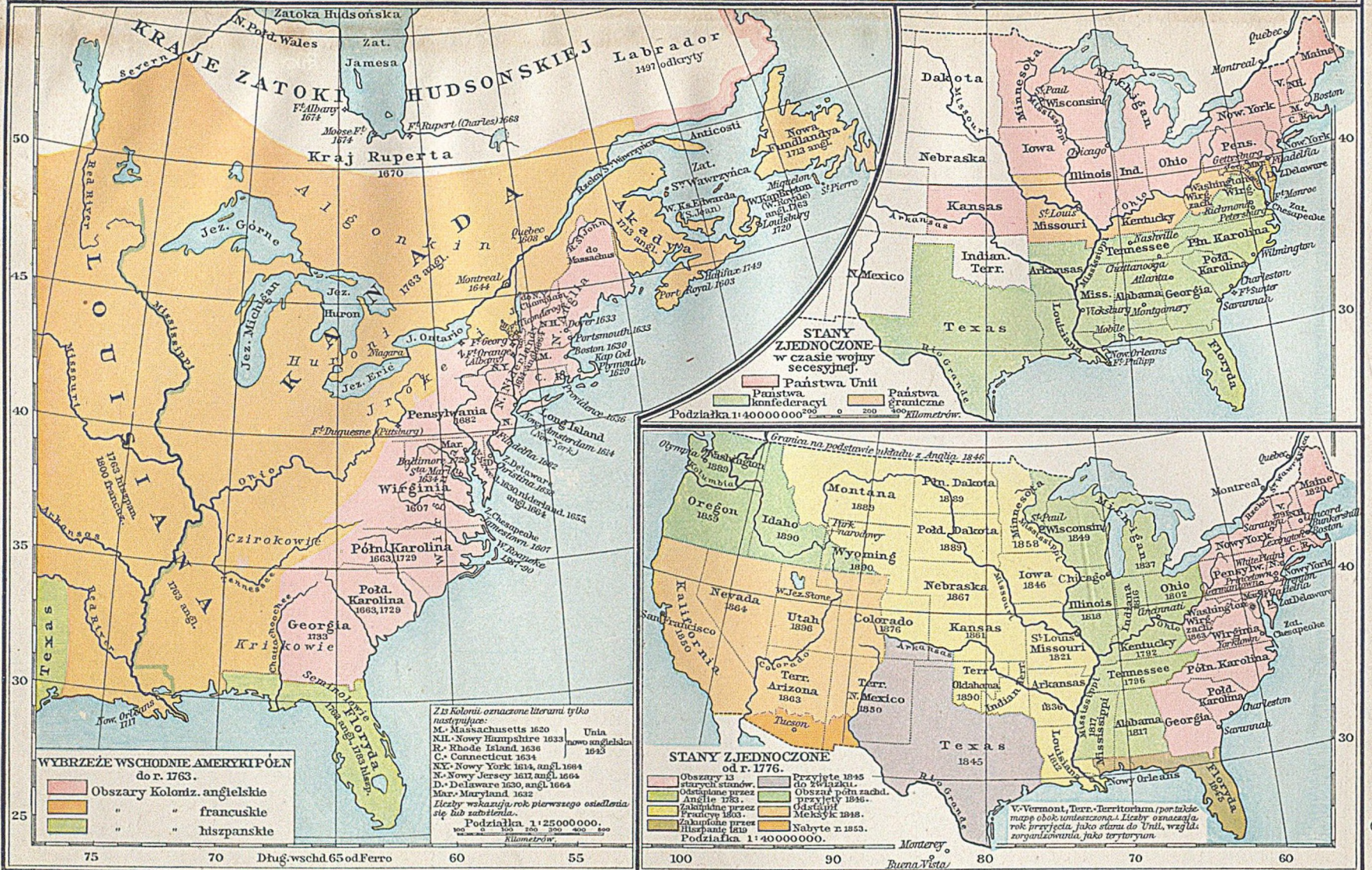
BIBLIOTEKA
Państwowego Liceum Pedagogicznego
w GLIWICACH

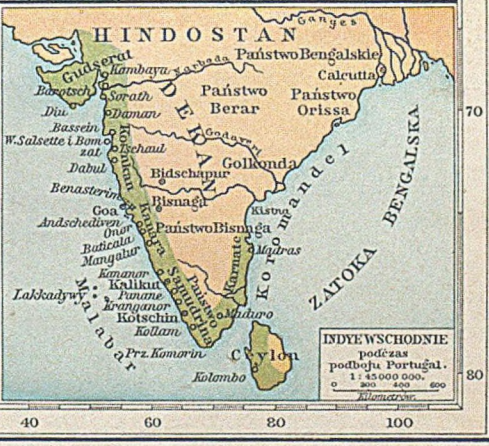
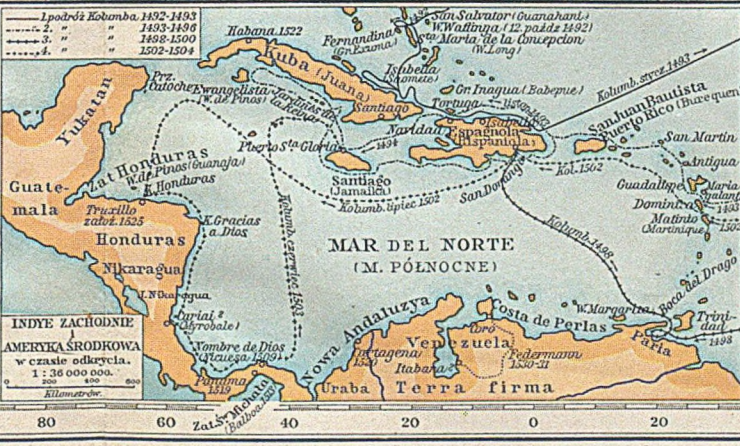
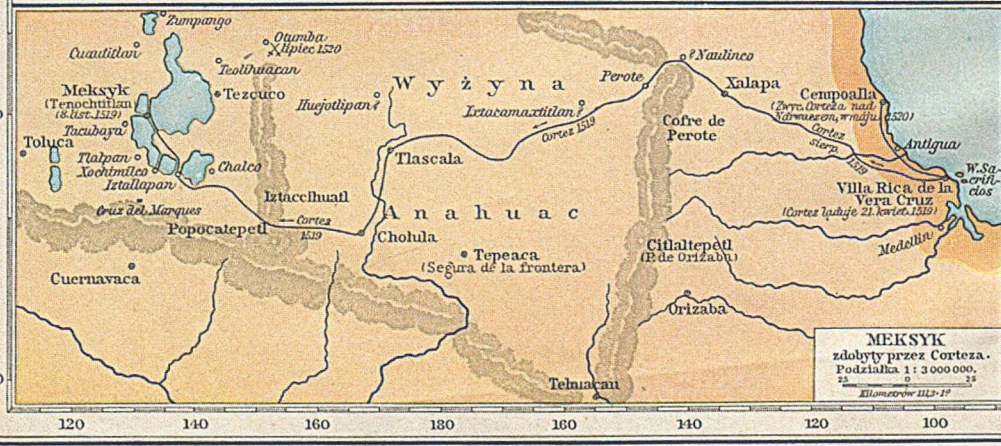
Nr.

Państwo Osmanów. Ameryka północna.

1997-01-28

1.-

2013-10-11

191 05. 1999

2009-09-03

2011-11-17

STUDIUM NAUCZYCIELSKIE
w GLIWICACH

K 20072